

De gevolgen van het veranderende **Gemeenschappelijke Landbouwbeleid** voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven

Vera Meppelink
2022
Aeres Hogeschool Dronten

Afstudeerwerkstuk

Omslagfoto: Siebe Swart, 2013

Auteur: Vera Meppelink

Opleiding: Agrarisch Ondernemerschap Tuin- en Akkerbouw
Bachelor Tuin- en akkerbouw

E-mail: 3025175@aeres.nl

Onderwijsinstelling: Aeres Hogeschool Dronten
De Drieslag 4
8251 JZ Dronten
088- 020 6000
Info.hogeschool.dronten@aeres.nl

Afstudeerdocent: W. ter Beek

Datum: Augustus, 2022

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek dat hoort bij het afstudeerwerkstuk dat geschreven wordt in de afstudeerfase aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Mijn naam is Vera Meppelink en ik ben de schrijver van dit vooronderzoek. Ik zit momenteel in het vierde jaar van de opleiding Agrarisch Ondernemerschap Tuin- en Akkerbouw. Ik ben woonachtig in het Drentse Dalerveen, hier heeft mijn vader samen met mijn oom en tante een Mechanisatie Loon- en Grondverzetbedrijf en telen ze daarnaast zetmeelaardappelen, consumptieaardappelen, suikerbieten en mais. Hier is dan ook mijn interesse voor de akkerbouw in Drenthe en de veenkoloniën ontstaan.

Ik doe mijn afstudeerstage bij Countus Accountants en Adviseurs. In samenwerking met Countus ben ik gekomen tot een interessant thema voor mijn afstudeerwerkstuk dat momenteel veel in het nieuws is en veel wordt besproken onder Drentse akkerbouwers. Namelijk het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB), dat naar verwachting in 2023 zal gaan gelden. Dit onderzoek is geschreven voor akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën en bedrijven, adviseurs en beleidsmakers die veenkoloniale akkerbouwers adviseren op het gebied van GLB. Ik wil Countus Accountants en Adviseurs bedanken voor de verkregen informatie om dit onderzoek te schrijven.

Vera Meppelink
Dalerveen, augustus 2022

Samenvatting

In 2018 startte de Europese Unie het proces naar een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid in Europa. Ook Nederland moet vormgeven aan dit nieuwe landbouwbeleid. Dit is gedaan in een Nationaal Strategisch Plan (NSP), dat opgesteld is door het ministerie van landbouw, natuur en milieu. Het doel van dit nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid is om de landbouw verduurzamen, de biodiversiteit verbeteren en de kwaliteit van het drinkwater en de diversiteit van de landbouw verbeteren. Dit nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid zal naar verwachting in 2023 gaan gelden.

De onderdelen die uitgevoerd moeten worden om deel te kunnen nemen aan het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid staan beschreven in het NSP, en worden bekend gemaakt door de overheid. Er moet worden voldaan aan conditionaliteiten en er kan meegedaan worden aan eco-activiteiten. Het NSP is nog niet definitief en zal pas in december 2022 definitief worden ingediend. De veranderingen in het nieuwe GLB roepen vragen op onder agrarisch ondernemers omdat de basispremie naar verwachting lager zal zijn dan de huidige basispremie in 2022. Ook zal er naar verwachting meer moeite gedaan moeten worden om een extra bedrag te kunnen ontvangen.

Dit geldt ook voor de agrarisch ondernemers in het gebied de Veenkoloniën. In dit gebied worden door akkerbouwers relatief veel zetmeel aardappelen, suikerbieten en granen geteeld in een vaak krappe rotatie. Of de maatregelen die genomen moeten worden om deel te kunnen nemen aan het nieuwe GLB toepasbaar zijn in dit gebied roept vragen op bij agrarisch ondernemers en aanverwante bedrijven in deze regio. De uitkomst van dit onderzoek biedt ondersteuning en inzicht in de verwachting hoe dit nieuwe GLB gaat uitwerken voor de akkerbouwer en de adviseur in de veenkoloniën.

De hoofdvraag van dit onderzoek is:

Wat zijn de gevolgen van het nieuwe (EU) Gemeenschappelijke Landbouwbeleid op de veenkoloniale akkerbouwbedrijven in Nederland?

Het onderzoek is uitgevoerd middels een literatuurstudie in combinatie met diepte-interviews. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat met name de conditionaliteiten uit het nieuwe GLB, die deels samenhangen met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn impact hebben op de bedrijven. Hoe groot de impact is hangt af van de mogelijkheden die er zijn op het bedrijf om de maatregelen en de eco-activiteiten uit te voeren.

Wanneer er meegedaan wordt aan de eco-activiteiten kunnen er punten worden behaald en kan er uiteindelijk een bronzen, zilveren of gouden vergoeding verkregen worden. Duidelijk is geworden dat de bronzen en zilveren vergoeding niets oplevert of slechtst een vergoeding is voor de gemaakte kosten. De gouden vergoeding kan wel wat opleveren maar dit betekent ook een aanpassing naar een complete duurzame bedrijfsvoering. Dit past niet bij iedere ondernemer.

Summary

In 2018, the European Union started the process towards a new common agricultural policy in Europe. The Netherlands also has to shape this new agricultural policy. This was done in a National Strategic Plan (NSP), which was drafted by the Ministry of Agriculture, Nature and the Environment. . The aim of this new common agricultural policy is to make agriculture more sustainable, improve biodiversity and improve the quality of drinking water and the diversity of agriculture. This new common agricultural policy is expected to apply in 2023.

The components that must be implemented in order to participate in the new common agricultural policy are described in the NSP and are made known by the government. Conditions must be met, and eco-activities can be participated in. The NSP is not final yet and will not be submitted definitively until December 2022.

The changes in the new common agricultural policy raise questions among agricultural entrepreneurs because the basic premium is expected to be lower than the current basic premium in 2022. It is also expected that more effort will have to be made to receive an extra amount.

This also applies to the agricultural entrepreneurs in the Peat Colonies area. In this area, arable farmers grow relatively many starch potatoes, sugar beets and cereals in an often-tight rotation. Whether the measures that need to be taken to participate in the new common agricultural policy are applicable in this area raises questions among agricultural entrepreneurs and related companies in this region. The outcome of this research provides support and insight into the expectation of how this new common agricultural policy will work out for the arable farmer and the advisor in the peat colonies.

The main question of this research is:

What are the consequences of the new (EU) Common Agricultural Policy on peat-colonial arable farms in the Netherlands?

The research was carried out by means of a literature study in combination with in-depth interviews. The study has shown that the conditions of the new common agricultural policy, which are partly related to the 7th Nitrates Directive Action Plan, have an impact on farms. How big the impact is depending on the possibilities that exist on the company to implement the measures and the eco-activities.

When participating in the eco-activities, points can be earned and eventually a bronze, silver or gold fee can be obtained. It has become clear that the bronze and silver compensation yields nothing or is only a compensation for the costs incurred. The golden fee can yield something, but this also means an adjustment to a complete sustainable business operation. This does not suit every arable farmer.

Inhoud

Samenvatting	4
Summary.....	5
1. Inleiding	7
Geschiedenis van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid	8
Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid.....	9
Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid.....	11
Het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn.....	14
Huidige bedrijfssituatie in het veenkoloniale akkerbouwgebied	15
1.1 Knowledge gap	18
1.2 Hoofdvraag en deelvragen	18
1.3 Doelstelling	18
2. Methodologie	19
2.1 Aanpak onderzoek	19
2.2 Aanpak per deelvraag.....	20
3. Resultaten.....	23
3.1 Betekenis nieuwe GLB	23
3.2 Kansen en bedreigingen.....	27
3.3 Financiële gevolgen	30
3.4 Samenhang 7 ^e nitraatrichtlijn.....	33
4. Discussie	34
5. Conclusie & Aanbevelingen	35
5.1 Conclusie	35
5.2 Aanbevelingen	37
Bronnen	38
Bijlagen	42
Bijlage 1 Interview Sigrid Arends	42
Bijlage 2 Interview Dirk Jan Beulink.....	47
Bijlage 3 Interview Henry Withaar	51
Bijlage 4 Interview Stephanie Ten Kate	55
Bijlage 5 Interview Hendrik Jan Bos.....	60

1. Inleiding

De goedkeuring van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid door het Europese Parlement wordt gemarkeerd als de grootse hervorming van het landbouwbeleid in de afgelopen 30 jaar' EU-landbouwcommissaris Janusz Wojciechowski (2021).

In 2018 startte de Europese Commissie het proces naar een nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Vanuit Europa (EU) wordt er een landbouw transitie ingezet. Met het nieuwe GLB wil Europa de landbouw verduurzamen en toekomstbestendig maken (Rvo, 2022). Binnen de kaders van het GLB bepalen de EU-lidstaten een eigen landbouwbeleid. Het nieuwe GLB zal naar verwachting vanaf 2023 t/m 2027 gaan gelden (Rvo,2022).

In Nederland wordt de invulling van het GLB beschreven in het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Dit plan is opgesteld in opdracht van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Dit in samenwerking met de provincies, waterschappen, Rvo en het ministerie van I&W. Op 31 december 2021 is het concept NSP door de tweede kamer aan de Europese Commissie voorgelegd. Dit plan moet uiterlijk in december 2022 worden beoordeeld door de Europese Commissie. Het nieuwe GLB is nog in ontwikkeling en alle maatregelen in het NSP zijn nog niet definitief (ToekomstGLB, 2022).

Uit het NSP komt naar voren dat agrariërs maatregelen moeten gaan nemen om de betalingen uit het GLB te ontvangen. Deze maatregelen moeten de landbouw verduurzamen, de biodiversiteit verbeteren en de kwaliteit van het drinkwater en de diversiteit van de landbouw verbeteren. Bekend gemaakt is dat er een nieuwe basisbetaling is, er aangescherpte basisvoorwaarden zijn en er eco-regeling met eco-activiteiten zijn.

De maatregelen in het GLB hangen samen met het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn, dit omdat een aantal GLMC's overeenkomen met de wetgeving die beschreven is in het 7^e actieprogramma nitraatrichtlijn. In dit actieprogramma worden verplichte regelgeving (basisvoorwaarden) aan de hand van maatregelen beschreven. Wanneer deze maatregelen ingezet gaan worden zal dat voor meer inspanningen zorgen bij agrariërs om de GLB-uitkering te ontvangen (Rvo,2022). In het bijzonder heeft dit gevolgen voor akkerbouwbedrijven in de Veenkoloniën. Deze bedrijven zitten gevestigd op zandgronden die zijn ontstaan door de afgraving van veen, dalgronden. De productie in dit gebied is met name gericht op de intensieve teelt van zetmeelaardappelen, suikerbieten en granen. Dit zijn gewassen met een relatief laag saldo (Boerderij, 2022).

Wanneer veenkoloniale akkerbouwers willen voldoen aan de voorlopige vereisten uit het nieuwe GLB, zullen er aanpassingen moeten worden gedaan op de bedrijven. Dit kan voor intensieve telers financiële en teelt-technische gevolgen hebben. In het gebied wordt samengewerkt tussen veehouders en akkerbouwers. Dit roept veel vragen op bij deze agrariërs en andere betrokkenen zoals Accountants en Adviseurs in het gebied. Dit is dan ook de aanleiding voor dit onderzoek.

Geschiedenis van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid

De aanleiding van de vorming van het GLB in 1962 waren de lage voedselproductie en inkomens na de Tweede Wereldoorlog. Onder het motto 'nooit meer honger' gaf Sicco Mansholt vorm aan het Europese landbouwbeleid (EuropaNU, 2022).

In de beginjaren stond de landbouwproductie centraal. De productiviteit van de landbouw werd verhoogd en de landbouwbevolking werd verzekerd van een redelijke levensstandaard (Vogelzang T.A., 2016).

In de jaren 60 werden diverse marktordeningen ontwikkeld, om zo de markten te stabiliseren en de voedselvoorziening veilig te stellen. Deze marktordeningen zijn door de jaren heen diverse keren aangepast. Zoals de Melkquota 1984, set-aside 1988, Mac Sharry 1992, Agenda 2000, Midterm Review 2003 en Health-Check 2008. Dit werd gedaan omdat er toenemende overschotten waren en de budgetten voor het landbouwbeleid uit de hand liepen. Ook waren er klachten van belangrijke handelspartners (Vogelzang T.A., 2016).

In de loop der jaren kwamen er diverse maatregelen bij, variërend van het bevorderen van de afzet van landbouwproducten tot het subsidiëren van bebossing van landbouwgrond. Er was geen duidelijke visie op de ontwikkeling van de landbouw en het platteland. In Agenda 2000 werd er een plattelandsbeleid ingevoerd, dat het accent op de landbouw legt (EuropaNU, 2022)

In de daaropvolgende jaren worden steeds meer agrariërs betaald met bedragen onafhankelijk van de productie. Ook werden er nieuwe doelen zoals biodiversiteit, klimaatverandering, waterbeheer, hernieuwde energie en een structuurversterking van de melkveehouderij geïntroduceerd. Vanaf 2015 kwam er een nieuw systeem van betalingsrechten: een vast bedrag per hectare. Deze verving het oude hectarepremie systeem. Vanaf 2019 krijgt iedereen dezelfde waarde per hectare uitgekeerd (EuropaNu, 2022)

Een belangrijke doelstelling is ook de vergroening. Er wordt ingezet op een duurzamere landbouw en bescherming van de biodiversiteit. Akkerbouwers krijgen een vergroeningspremie, dat 30% is van het bedrag dat zij ontvangen. Wie niet aan de vergroeningsvoorwaarden voldoet, krijgt het volledige bedrag niet betaald. Vanaf 2017 wordt er gewerkt aan een nieuw GLB. Hierin wordt steeds meer een beweging gezien waar bij de bescherming van de natuur en het milieu, de klimaatopgave en de leefbaarheid van het platteland belangrijk is (ToekomstGLB, 2022).

Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid

De landen van de EU mogen een eigen landbouwbeleid bepalen, binnen de richtlijnen van het GLB. Het huidige GLB in Nederland loopt van 2014 t/m 2020 en is verlengd t/m 2022. In deze periode ligt de nadruk op het stimuleren van duurzame landbouw en nieuwe landbouwtechnieken (Rvo, 2022). Het huidige GLB bestaat uit twee onderdelen, ook wel pijlers: directe betalingen en subsidies voor plattelandsontwikkeling. Beide pijlers kennen een eigen plan (GLB, 2011).

Pijler 1: Inkomensondersteuning en markt- en prijsbeleid

De eerste pijler van het huidige GLB bestaat uit inkomensvoorzieningen. Dit betekent dat Agrariërs subsidies kunnen krijgen van de Europese Unie als extra inkomen. Dit worden de directe betalingen genoemd. Om deze betalingen te kunnen ontvangen moet je als agrariër voldoen aan een aantal voorwaarden. Deze randvoorwaarden worden ook wel Goede Landbouw- en milieu condities (GLMC's) genoemd. Deze GLMC's hebben te maken met milieu, gezondheid en dierenwelzijn, te zien in tabel 1.

Om directe betalingen te ontvangen moeten deze door agrariërs worden aangevraagd door de gecombineerde opgave in te dienen bij Rvo, dit moet voor de peildatum 15 mei (Rvo, 2022)

Tabel 1 GLMC's GLB 2014 t/m 2020 (2022) (Rvo.nl, 2022)

Randvoorwaarden GLMC's GLB 2014 t/m 2020 (2022)	
GLMC	Voorwaarden
1	Bufferstroken langs waterlopen, bemestings- en teeltvrijzone.
2	Vergunning voor bevoeien met water.
3	Bescherming van grondwater, geen afvalwaterlozing
4	Minimale bodembedekking op non-productieve percelen.
5	Erosie tegengaan, hellingspercentage letten op grondbewerking
6	Behoud organische stof in de bodem.
7	Snoeiverbod 15 maart t/m 15 juli.

Basisbetaling

In het huidige GLB wordt de basisbetaling gedaan in de vorm van betalingsrechten. In 2021 was een betalingsrecht €259.73,- waard, dit is per hectare. In 2022 wordt verwacht dat dit bedrag €20,- lager is doordat een deel naar plattelandsontwikkeling gaat. Er zijn voorwaarden waaraan voldaan moet worden om de betalingsrechten te laten uitbetalen. De belangrijkste zijn dat het bedrijf landbouw als hoofdtak heeft en er voldaan moet worden aan de vergroeningseisen (GLB, 2021).

Vergroeningsbetaling

Wanneer de basisbetaling wordt aangevraagd, moet er ook aan de vergroeningseisen (tabel 2) worden voldaan. De vergroeningsbetaling is een percentage van de basisbetaling. In 2021 was de vergroeningsbetaling €111,96,-. Deze betaling komt boven op de basisbetaling. Biologische bedrijven en kleinere bedrijven krijgen soms vrijstellingen voor deze vergroeningseisen (Rvo, 2022)

Tabel 2 Vergroeningseisen GLB 2014 t/m 2020 (2022) (rvo.nl,2022)

Vergroeningseisen GLB 2014 t/m 2020 (2022)		
1	Gewasdiversificatie	Afhankelijk van ha bouwland minimaal 2 of 3 gewassen telen
2	Ecologisch aandachtsgebied (EA)	5% van het bouwland moet als EA worden gebruikt.
3	Blijvend grasland	Areaal blijvend grasland mag niet dalen in Nederland

Extra betaling jonge landbouwers

Als jonge landbouwer kan er subsidie worden aangevraagd bovenop de basis- en vergroeningsbetaling. De betaling kan voor maximaal 5 jaar en voor maximaal 90 betalingsrechten. In 2021 is de extra betaling jonge landbouwer €58.70,- per betalingsrecht. Om de betaling te ontvangen is de agrariër niet ouder dan 40 jaar en heeft de agrariër blokkerende zeggenschap en is dus belast met de dagelijkse bedrijfsvoering op het bedrijf (Rvo, 2022).

Graasdierpremie

Wanneer er op een bedrijf schapen of vrouwelijke runderen worden gehouden op grond die geen landbouwgrond is, kan er voor elk dier subsidie aangevraagd worden. De graasdierpremie is een subsidie uit het GLB. In 2022 is de graasdierpremie €153,- per vrouwelijk rund en €23,- per schaap. De voorwaarden zijn dat de dieren zijn geregistreerd (I&R) en dat de dieren extensief grazen en dat de vrouwelijke runderen minimaal 2 jaar oud zijn (Rvo, 2022).

Pijler 2: Plattelandsontwikkeling

De tweede pijler van het GLB is plattelandsontwikkeling, dat we nu kennen als het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP). Het huidige 3^e plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is een subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van de agrarische sector in Nederland. In de periode van 2021 tot en met 2022 gaat POP3 door als POP3+ (rvo, 2022).

De POP3 subsidies zijn verdeeld in nationale regelingen en subsidies per provincie. Onder de rijksregelingen vallen regelingen zoals de bredeweersverzekeringen, investeringen voor weide- en akkervogels en andere pilots. Verder zijn er per provincie verschillende subsidies aan te vragen die bijdragen aan het verduurzamen van het landbouwbedrijf (Rvo, 2022). Een voorbeeld is de POP3 jonge landbouwers, waarbij jonge landbouwers, onder de 41 jaar kunnen investeren in duurzame ontwikkelingen zoals zonnepanelen op het bedrijf (Rvo, 2022). Ook zijn er subsidies met een inhoudelijke focus op klimaat, biodiversiteit/bodem en kringlooplandbouw (incl. stikstof). Daaronder valt kennisoverdracht en voorlichting, investeringen en landbouwstructuur versterkingen. De subsidies zijn per provincie verschillend en moeten worden aangevraagd bij het subsidieloket van de provincie van de agrariër en bij RVO (rvo,2022). In 2021 en 2022 is er ongeveer €562,- miljoen beschikbaar voor POP3. Daarvan is €342,- miljoen beschikbaar gesteld door de EU. De resterende €220,- miljoen is afkomstig van provincies, waterschappen en het rijk (Subvention, 2021)

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

Door in een collectief deel te nemen aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer op landbouwgrond. Kan er een vergoeding worden verkregen van het collectief. Het collectief vraagt deze betaling jaarlijks aan. De vergoeding kan worden verkregen door bijvoorbeeld het beheren van landbouwgrond of landschapselementen die bijdragen aan het beschermen van dieren of planten (Rvo, 2022)

Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid

Iedere zeven jaar wordt het gemeenschappelijke landbouwbeleid opnieuw bekeken en waar nodig aangepast. In 2018 zijn er door de Europese Commissie voorstellen gedaan voor een nieuw GLB voor de periode 2021-2027. Omdat de besluitvorming in Europa over de nieuwe voorstellen is vertraagd, is eind 2020 besloten dat er een overgangsperiode is voor 2021 en 2022. In deze periode blijft de bestaande aanpak van kracht (ToekomstGLB, 2022). Alle EU-landen moeten een Nationaal Strategisch Plan (NSP) maken. Op dit moment is er in Nederland een format van het NSP, gemaakt door het ministerie van LNV, de provincies en de waterschappen. Dit NSP-format is op 29 december 2021 bij de Europese commissie ingediend. De samenvatting van dit NSP lag ter inzage vanaf 22 december 2021 t/m 1 februari 2022. Hierop kon gereageerd worden. Deze reacties en de reactie van de Europese commissie worden gebruikt bij het opstellen van een aangepaste versie van het NSP. Die versie wordt voor de zomer 2022 voorgelegd aan de Europese Commissie en uiteindelijk in december 2022 worden beoordeeld zodat het nieuwe GLB in 2023 van kracht kan gaan (ToekomstGLB.nl, 2022). Het nieuwe GLB wordt hieronder beschreven aan de hand van het format NSP, december 2021 en daarnaast de recente ontwikkelingen van Rvo en de nationale regelingen. Het nieuwe GLB is nog in ontwikkeling en niet alle maatregelen zijn dus definitief (Rvo, 2022).

De basispremie

De betalingsrechten vervallen, in plaats daarvan is er een premie op basis van het aantal hectares landbouwgrond in het nieuwe GLB. Het aantal hectare is tegelijkertijd de basis voor de hoeveelheid punten die er behaalt moeten worden om deel te nemen aan de eco-regeling. Voordat er aan de eco-regeling kan worden meegedaan moet er eerst worden voldaan aan de basiseisen, de conditionaliteit. Wanneer hieraan voldaan wordt is er recht op de basispremie. De basispremie zal over de eerste 40 hectare per bedrijf hoger zijn. Dit in het kader van de gewenste herverdeling van de inkomenssteun richting kleinere bedrijven. Het bedrag van de basispremie zal ieder jaar dalen tot aan 2027. De basispremie zal lager liggen dan de basisbetaling in het oude GLB, er zijn nog geen definitieve bedragen bekend (Rvo, 2022)

De conditionaliteit (basisvereisten, randvoorwaarden GLMC's)

De conditionaliteit, in tabel 3, bevatten dezelfde vereisten uit het huidige GLB, maar bij het nieuwe GLB vallen ook de vergroeningseisen hieronder. Ook worden bestaande vereisten aangescherpt door de EU. De conditionaliteit is verplicht om aan te voldoen (Rvo, 2022).

Tabel 3 Conditionaliteit nieuwe GLB 2023-2027 (rvo,2022)

Conditionaliteit, randvoorwaarden GLMC's Toekomstige GLB (2023-2027)	
GLMC	Voorwaarden
1	Behoud van blijvend grasland (oppervlakte gelijk houden)
2	Bescherming van veenweide gebieden en wetlands (houden aan peilbesluit)
3	Verbod op verbranden van stoppels
4	Bufferstroken 2 tot 5 meter breed (uitzonderingen bepaald door waterbeheerder)
5	Erosie tegengaan (alleen Limburg)
6	Minimale bodembedekking op non-productieve percelen
7	Gewasrotatie en diversificatie bouwland (1 op 4 rustgewas) alleen op zand en löss
8	Niet productief areaal en landschapselementen (4% is niet-productief)
9	Verbod op het ploegen van aangewezen kwetsbaar blijvend grasland (N2000)

De eco-regeling

Een van de grootste veranderingen in het nieuwe GLB is de eco-regeling. Volgens de laatste ontwikkelingen die op 16 mei 2022 naar buiten zijn gebracht door de overheid zullen de eco-regelingen er in 2023 zoals hieronder wordt beschreven uit gaan zien. Wanneer agrariërs voldoen aan de conditionaliteit (basisvoorwaarden), kan er worden deelgenomen aan de eco-regelingen (Nsp, 2021). Agrariërs die zorgen voor het landschap en groenblauwe diensten leveren, worden daarvoor vergoed. De eco-regeling kent een 'schijf van vijf' puntensysteem. Er moet aan het aantal punten voldaan worden op basis van het aantal hectares van de agrariër. De elementen waarop gescoord kan worden zijn water, bodem, klimaat, landschap en biodiversiteit. De eco-activiteiten die bekend zijn voor 2023 staan in tabel 4. Na 2023 zal de lijst verder worden uitgebreid (Rvo, 2022)

Tabel 4 Voorlopige eco-activiteiten 2023 (Bron: Rvo, 2022)

Voorlopige eco-activiteiten 2023	
Gras/klaver	Onderzaaien vanggewas
Grasland met kruiden	Biologische bestrijding
Langjarig grasland	Verlengde weidegang 1500 uur
Meerjarige teelt	Verlengde weidegang 3000 uur
Natte teelt	Bufferstrook met kruiden grasland
Rustgewas	Bufferstrook met kruiden bouwland
Stikstofbindend gewas/eiwitgewas	Groene braak
Strokenteelt	Houtig element (heg, haag, struweel)
Vroeg oogsten rooigewas 31 aug	Houtig element (overig)
Vroeg oogsten rooigewas 31 okt	Biologisch bedrijf (SKAL)
Groenbedekking	

Elke eco-activiteit heeft een bepaalde waarde. De totale waarde bepaalt welke eco premie (brons, zilver of goud) er wordt verstrekt. Agrariërs moeten zowel het minimumaantal punten behalen als minimaal de bronzen waardering om deel te nemen aan de eco-regeling (NSP, 2021). De punten en waardering zijn per activiteit en per regio verschillend, en vooraf vastgesteld. Biologische landbouwbedrijven scoren automatisch goud. Ze moeten wel voldoen aan de GLMC's (met uitzondering van rustgewas). Er zijn al punten en waarden per hectare bekend gemaakt op de website van Rvo, deze zijn nog in concept. In mei 2022 start er een simulatietool, waarmee agrariërs een beeld kunnen schetsen van de voorlopige eco-regelingen en de bijbehorende punten en waarden die ze op het bedrijf kunnen toepassen (Rvo, 2022).

ANLb subsidie

Vanuit Europa wordt er geld beschikbaar gesteld voor Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer. In het verleden was dit geld per agrariër beschikbaar, in het nieuwe GLB is dit vanuit een collectief beschikbaar. Er wordt per regio bekeken hoe collectief de leefgebieden gecreëerd en in stand gehouden kunnen worden. Het doel is behoud en herstel van biodiversiteit, water- en klimaatdoelen en agrarische natuur en landschap (BoerenNatuur, 2022). Sommige eco-regelingen zullen overlappen met de ANLb-subsidie. Agrariërs krijgen dan wel een ANLb-betaling maar geen betaling voor de eco-regeling. Ze krijgen wel punten voor deze regelingen. Er wordt verwacht dat er meer agrariërs kunnen gaan deelnemen (ToekomstGLB, 2022).

Extra steun

Elke jonge landbouwer tot 41 jaar (met blokkerende zeggenschap in het bedrijf) kan in het huidige GLB een Jonge landbouwers toeslag per hectare krijgen. In het nieuwe GLB zal dit veranderen in een vaste extra betaling van €2.800,-. Voorwaarde is dat ook vestigingssteun wordt verkregen. Dit is voor jonge landbouwers die het bedrijf hebben overgenomen. Hiervoor is een bedrijfsplan nodig, waarbij verduurzaming extra hoog scoort. Het bedrag lijkt tussen de €25.000,- en €100.000,- verdeeld over 5 jaar te gaan liggen (Rvo, 2022).

GLB-pilots

Vanaf 2019 wordt er gewerkt aan het de invulling van het GLB. In de periode 2019 t/m 2021 zijn er zeven pilots opgestart. Aan deze pilots hebben honderden agrarisch ondernemers meegedaan. Daarnaast hebben negentien collectieven, BoerenNatuur en LTO Nederland dit samen opgepakt. Het doel van de pilots was om de aanstaande veranderingen in het GLB, dan met name de eco-regelingen, te verkennen. De vraag was of deze eco-regelingen kunnen bijdragen aan een effectieve vergroening, die tegelijkertijd goed aansluit bij de werkelijkheid van het agrarisch ondernemen. De ondernemers uit de pilots zullen ook betrokken blijven in de uitvoering van het nieuwe GLB. Hiermee hoopt het nieuwe GLB-aansluiting te hebben bij de praktijk. De pilots zijn met name opgezet om de eco-regelingen te proberen en te bepalen. De eco-regelingen voor het nieuwe GLB zijn dus ook nog niet definitief en zullen wanneer het nieuwe GLB wordt ingevoerd dus ook nog kunnen worden aangepast (Rvo, 2022).

Het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn

In November 2021 is het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn verschenen. Het actieprogramma loopt van 2022 tot 2025 en beschrijft de maatregelen voor verbetering van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. Agrariërs hebben een jaar om zich hierop voor te bereiden. Alle bijbehorende maatregelen gaan naar verwachting op 1 januari 2023 in. De maatregelen die bij het actieprogramma nitraatrichtlijn horen overlappen met de maatregelen in het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid. De nitraatrichtlijn is zelf onderdeel van de conditionaliteit (Nsp, 2021). Dit levert aan bijdrage aan de Europese en nationale doelen op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen. Voor GLMC's over 'veenweiden' en een 'minimum percentage niet-productief areaal' wordt aansluiting gezocht bij de Nederlandse inzet op het herstel van veenweiden en de wens om aanleg en onderhoud van landschapselementen te stimuleren (ToekomstGLB, 2022). Op verzoek van het bedrijfsleven is er onderzocht of maatwerk binnen het actieprogramma mogelijk is. LTO Nederland, NAJK, NAV, POV, BO akkerbouw, NZO, Rabobank en Cumela gaan gezamenlijk een maatwerkplan uitwerken. Dit omdat de wens van agrariërs is om meer doelgericht af te rekenen en minder te worden belast met algemene regels. Er wordt naar gestreefd om dit plan in medio 2022 klaar te hebben (Nsp, 2021). Daarna wordt een besluit genomen of het gemaakte plan daadwerkelijk wordt ingevoerd. De streefdatum voor invoering is 1 januari 2023 (Rvo, 2022). De af- en uitspoeling van nitraat naar grond- en oppervlaktewater moet beperkt worden. De maatregelen voor zowel het actieprogramma als het nieuwe GLB kunnen verschillen per teeltgebied. Er zijn gebieden waar de nitraatemissie naar grond- en oppervlaktewater onder de wettelijke normen liggen. Deze krijgen te maken met minder strenge maatregelen dan de gebieden waar dit boven de norm ligt (Rijksoverheid, 2022).

Huidige bedrijfssituatie in het veenkoloniale akkerbouwgebied

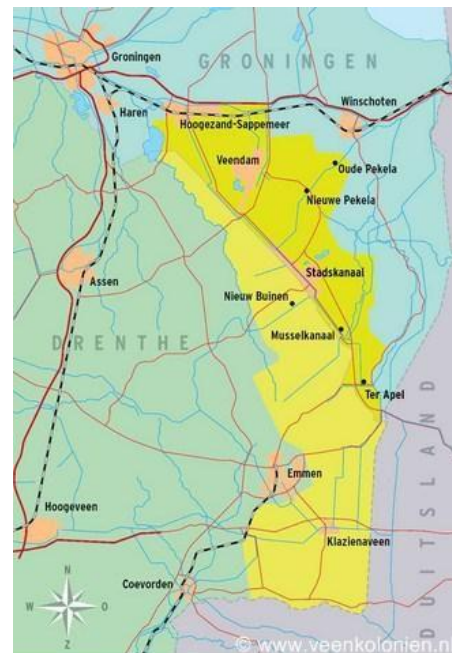
Het gebied

De veenkoloniën is een streek in het zuidoosten van de provincie Groningen en het oosten en zuidoosten van de provincie Drenthe (figuur 1). De streek wordt globaal begrensd door de Drentse Hondsrug in het westen, het Schoonebeker diep in het zuiden, de Duitse grens in het oosten en de Groningse regio Oldambt in het noorden. Het is een voormalig hoogveengebied dat in de 19^e en 20^e eeuw is ontstaan door vervening en ontginning. Het gebied is te herkennen aan de kanalen die werden gebruikt voor de afvoer van turf. Ook is er in het gebied een opvallend rechtlijnig verkavelingspatroon (Landschapsgeschiedenis, 2006).

De oppervlakte cultuurgrond in de veenkoloniën en Oldambt is 180.328 ha in 2021 (CBS, 2022).

Akkerbouw is hierbij de meest voorkomende vorm van agrarisch grondgebruik. Deze akkerbouwbedrijven telen gewassen op zandgronden die zijn ontstaan door de afgraving van veen (dalgronden). De productie in het gebied is vooral gericht op

zetmeelaardappelen, suikerbieten en granen. Er worden in het gebied met name intensief aardappelen en suikerbieten geteeld. Deze gewassen maken voor ca. 75% onderdeel uit van het bouwplan (Streef & Actieplan Veenkoloniën 2030, 2017).

Figuur 1 : Kaart veenkoloniën (plaatsengids, 2021)

Aantal bedrijven en gewassen

In de veenkoloniën en Oldambt zijn volgens het CBS in 2021; 1.178 akkerbouwbedrijven gevestigd. Deze bedrijven gebruiken in totaal 93.397 hectare landbouwgrond (CBS, 2022). Het gewas met het meeste areaal in de veenkoloniën is de zetmeelaardappel, gemiddeld per bedrijf 38 hectare. Onder deze zetmeelaardappelteelt valt ook TBM-pootgoed teelt, dit is pootgoed voor eigen vermeerdering. Daaropvolgend zijn de granen, met gemiddeld 27 hectare per bedrijf. Ook worden er suikerbieten geteeld, gemiddeld 18 hectare per bedrijf. Dit is na te lezen in tabel 5. De granen worden met name geteeld in het Groningse Oldambt dat ook deels op de klei geteeld wordt, dit geeft dus een vertekend beeld (Cbs, 2022). Op de zandgronden in de veenkoloniën worden ook granen geteeld maar vaak minder dan 25% van het bouwplan (Countus, 2022). De overige gewassen zoals groenten, graszaden en handelsgewassen worden in kleinere mate geteeld in het gebied (Cbs, 2022).

Tabel 5 Akkerbouwbedrijven en gewassen Veenkoloniën 2021 (Bron: Cbs, 2022)

Akkerbouwbedrijven veenkoloniën 2021			
Akkerbouwgewassen	Totaal hectaren	Aantal bedrijven	Gem ha per bedrijf
Aardappelen totaal	34.030	839	41
Consumptieaardappelen	2.728	138	20
Pootaardappelen	3.340	129	26
Zetmeelaardappelen	27.961	741	38
Akkerbouwgroenten	3.765	262	14
Granen	26.924	997	27
Graszaden	273	28	10
Handelsgewassen	2.692	177	15
Peulvruchten	161	25	6
Suikerbieten	16.269	901	18
Overige akkerbouwgewassen	1.601	231	7
Braak	422	167	3

Belangrijke afzetkanalen voor de Veenkoloniën

Een van de belangrijkste afzetkanalen in de veenkoloniën is de Avebe. Dit is een coöperatie van zetmeelaardappeltelers. Avebe heeft twee locaties in Groningen; Foxhol en Ter Apelkanaal. Daarnaast is er een locatie in Gasselternijveen Drenthe. Bij de Avebe zijn ruim 2200 telers van zetmeelaardappels aangesloten, zowel uit Nederland en Duitsland (Avebe, 2022). Ook worden er zetmeelaardappelen afgezet aan het Duitse Emsland Group (Boerderij 2019). Daarnaast is er voor de afzet van de suikerbieten de suikerfabriek van Cosun in Viverlaten, Groningen. Cosun is een coöperatie van 9000 telers door heel Nederland en heeft ook andere fabrieken in Nederland en Duitsland (Cosun, 2022). In Warffum, Groningen is de Rixona, Aviko fabriek gevestigd. Hier gaan de consumptieaardappelen naar toe die gebruikt worden voor de vlokkenindustrie (Aviko, 2022).

Trends en ontwikkelingen Veenkoloniale akkerbouw

In het verleden stond de akkerbouw in de veenkoloniën bekend om de krappe 1-op-2-teeltrotatie van zetmeelaardappelen. De verhouding vee-teelt-akkerbouw is grofweg 25%-75%. Hierdoor zijn de ruilmogelijkheden van grond vrij beperkt. Ziekten zoals aardappelmoehheid remmen de teeltuitbreiding van zetmeelaardappelen. Er wordt daarom in het gebied gezocht naar andere gewassen om een extensiever bouwplan te creëren (Boerderij, 2019). Naast zetmeelaardappelen worden er ook consumptieaardappelen geteeld. De meeste bedrijven zijn oorspronkelijk telers die alleen zetmeelaardappelen teelden, daar zijn in de loop der jaren bij sommige telers consumptieaardappelen bijgekomen. Deze aardappelen zijn met name geschikt voor de vlokkenindustrie. De vlokken industrie produceert met name snacks, chips aardappelpuree, en aardappelspecialiteiten. Door aardappelen te leveren aan de vlokkenindustrie is er voor de telers een meerprijs te behalen ten opzichte van de zetmeelindustrie, dit kost wel meer arbeid (Aviko, 2022). Telers spelen in op de markt door dubbeldoelrassen te telen die geschikt zijn voor zowel de zetmeelindustrie als de vlokken industrie. Ook worden er in de veenkoloniën wel consumptie rassen geteeld. Dit is wel lastiger op zandgronden door bodem gebonden ziekten en plagen (Boerderij, 2021). Ook de afzet en de intensieve arbeid speelt hierin een rol. Ook worden er in het gebied handelsgewassen zoals cichorei en valeriaan geteld. De afgelopen 10 jaar is er een sterke toename geweest in de teelt van akkerbouwgroenten (Cbs, 2022).

Dit zijn gewassen zoals uien en winterpeen. In de onderstaande tabel 6 (Cbs,2022) is de toename duidelijk te zien.

Tabel 6 Toename teelt akkerbouwgroenten Veenkoloniën en Oldambt (Cbs, 2022)

Toename akkerbouwgroente teelt	
Jaren	Ha akkerbouwgroenten
2005	490
2010	510
2015	1.164
2016	1.172
2017	1.461
2018	1.369
2019	2.260
2020	2.569
2021	3.765

Het belangrijkste gewas dat voor deze verandering heeft gezorgd is de teelt van uien. De teelt is een kostbare teelt met kans op extra inkomsten. De markt kan prima zijn, maar het gewas kan ook niks opleveren of zelfs geld kosten voor het afvoeren wanneer er geen kopers zijn. Dit soort extra gewassen worden in de veenkoloniën geteeld om meer gewas rotatie te hebben, om zo de ziektedruk tegen te gaan. Ook het saldo, uitdaging en risicospreiding speelt mee (Jonkheer, E.).

Een opvallende ontwikkeling in het veenkoloniale gebied is de schaalvergroting van de bedrijven. Er zijn kleinere akkerbouwbedrijven die opgaan in de grotere collega-bedrijven. Door de schaalvergroting wordt de kostprijs gedrukt en kan er geïnvesteerd worden in Uitbreiden in het gebied is relatief makkelijker dan in de rest van Nederland. Dit komt door de indeling van het gebied. Er komen namelijk vaak kleinere percelen vrij van 10 of 15 hectare. Zo wordt er makkelijker groei opgebouwd. Het gevolg is dat er in de veenkoloniën meerdere grote akkerbouwbedrijven zitten. Een bouwplan van 1.000 hectare is bijzonder maar niet uniek in het gebied (Boerderij, 2019)

Waarom extra aandacht over het nieuwe GLB in de veenkoloniën?

In het veenkoloniale akkerbouwgebied is er bij telers en andere aanverwante personen en bedrijven extra aandacht voor de aangekondigde maatregelen in het nieuwe GLB. De akkerbouwers in de veenkoloniën zitten veelal gevestigd op zandgronden. Op deze gronden gaat op perceel niveau een 1 op 4 bouwplan gelden. Gangbare akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën hebben een intensief bouwplan. Dit betekent dat er ruimte gemaakt moet worden voor meer extensieve gewassen (vee&gewas, 2021).

1.1 Knowledge gap

In de inleiding van dit onderzoek is beschreven dat het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid gaat veranderen en op welke punten dit gaat veranderen naar verwachting. Echter is er niet bekend wat deze veranderingen precies gaan betekenen voor akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën. Het is voor de bedrijven niet duidelijk wat de effecten zijn op de bedrijfsvoering en wat de financiële gevolgen zijn. In de agrarische nieuwsbladen en op diverse websites van onder andere de overheid worden zaken beschreven rondom het GLB. Dit gaat met name over de veranderende basis betaling, de veranderende randvoorwaarden en de potentiële maatregelen die genomen kunnen worden. Wat er ontbreekt is wat de gevolgen van deze veranderingen zijn voor de (intensieve) veenkoloniale akkerbouwbedrijven.

1.2 Hoofdvraag en deelvragen

Dit onderzoek heeft als hoofdvraag:

Wat zijn de gevolgen van het nieuwe (EU) Gemeenschappelijke Landbouwbeleid op de veenkoloniale akkerbouwbedrijven in Nederland?

Deelvragen:

- Wat gaat het nieuwe GLB betekenen voor de huidige akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?
- Wat zijn de kansen en bedreigingen voor de veenkoloniale akkerbouwer?
- Wat zijn de financiële gevolgen voor de veenkoloniale akkerbouwer?
- Wat is de samenhang van de invoering van het 7^e nitraatrichtlijn en het nieuwe GLB en wat zijn daar de gevolgen van?

1.3 Doelstelling

Dit onderzoek wordt uitgevoerd om akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën te helpen omgaan met het veranderende Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. Het doel is om met dit rapport een beeld te schetsen van de veranderingen en deze veranderingen in kaart te brengen. Door middel van de kansen en bedreigingen die de akkerbouwers in het gebied hebben kan dit akkerbouwers helpen in de aanpassingen die ze op het bedrijf eventueel kunnen doen. Ook kan er aan de hand van dit onderzoek een verdienmodel worden geschetst voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven. Ook voor bedrijfsadviseurs kan dit rapport relevant zijn zodat er met de akkerbouwbedrijven meegedacht kan worden over de veranderingen in het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid.

2. Methodologie

In het hoofdstuk methodologie is de aanpak van het afstudeeronderzoek omschreven. Per deelvraag wordt besproken wat de aanpak is geweest om de vraag te kunnen beantwoorden. De deelvragen zijn besproken in de volgorde zoals ook besproken in paragraaf 1.3. Daarnaast is de planning van het verloop van het onderzoek beschreven.

2.1 Aanpak onderzoek

Momenteel speelt de vraag bij Agrariërs en aanverwante bedrijven wat de gevolgen zullen zijn van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid. Onder andere accountants en advieskantoren doen onderzoek naar deze veranderingen. Dit om agrarische bedrijven zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen in deze veranderingen. Ook in het veenkoloniale akkerbouwgebied speelt deze vraag. Dit heeft tot de volgende onderzoeksvraag geleid: **“Wat zijn de gevolgen van het nieuwe (EU) Gemeenschappelijke Landbouwbeleid op de veenkoloniale akkerbouwbedrijven in Nederland?”** De uitwerkingen van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid zal de basis vormen voor dit onderzoek. In tabel 7 staan de belangrijkste bronnen die gebruikt zijn in dit onderzoek.

Tabel 7 Belangrijke bronnenonderzoek

• Toekomst GLB, https://www.toekomstglb.nl/ , website van de overheid waarop de laatste ontwikkelingen rondom het nieuwe GLB worden gepubliceerd.
• The Netherlands National Strategic Plan CAP 2023-2027
• Stout B., N. Polman, W. Dijkman. (2022). Score activiteiten op doelstellingen in de eco-regelingen van het Nationaal Strategisch plan. Culemborg. CLM Onderzoek en Advies. Wageningen Economic Research.
• Kamerbrieven rondom het nieuwe GLB, Rijksoverheid en Tweede kamer.
• Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, https://www.rvo.nl/onderwerpen/glb

In de literatuur zijn er geen specifieke onderzoeken waarin een onderbouwing staat naar de gevolgen van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven. Wel zijn er onderzoeken naar de eco-regelingen en naar andere verdienmodellen in de veenkoloniën. De bekende literatuur is meegenomen in het onderzoek. Daarnaast zijn er interviews gedaan met onderzoek, advies en aanverwante bedrijven van de akkerbouwers in het veenkoloniale gebied om een beeld te krijgen van de veranderingen die plaats vinden door het veranderende GLB. Er is gekozen voor deze personen omdat er verwacht wordt dat deze personen op de hoogte zijn van de ontwikkelingen en de eventuele gevolgen van het veranderende GLB. Deze interviews zijn na toestemming opgenomen en zijn samenvattend getranscribeerd. Er is naar gestreefd om de interviews fysiek te houden omdat er dan vaak meer informatie naar boven komt omdat doorvragen wordt bevorderd. Wanneer er geen fysieke mogelijkheid was voor de interviews zijn deze gehouden via teams. De gegevens zijn verzameld uit meerdere bronnen en interviews met deskundigen, gegevens zijn onderling vergeleken en bediscussieerd, dit maakt de gegevens valide en betrouwbaar. Er is in het onderzoek rekening gehouden met het feit dat de invulling van het nieuwe GLB in Nederland nog niet definitief is, en er dus ontwikkelingen zullen blijven plaatsvinden. De ontwikkelingen zijn tijdens het onderzoek gevolgd en waar mogelijk was meegenomen.

2.2 Aanpak per deelvraag

Per deelvraag wordt aangegeven welke methode wordt gebruikt om de deelvragen te onderzoeken.

- Wat gaat het nieuwe GLB betekenen voor de huidige akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

Deze vraag is onderzocht doormiddel van kwalitatief onderzoek, dit omdat het een open vraag is en de data verzameld is door het bestuderen van de beschikbare literatuur en het doen van interviews. Om deze vraag te beantwoorden zijn gegevens verzameld over het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid en de veranderingen ten opzichte van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid. Deze gegevens zijn verzameld door te zoeken in de beschikbare literatuur. In tabel 8 staan de belangrijkste zoektermen die gebruikt zijn beschreven in het Nederlands en Engels.

Tabel 8 Zoektermen deelvraag één

Zoektermen voor literatuuronderzoek (NL)	Search terms literature (EN)
Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid	The new common agricultural policy
Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid	The current common agricultural policy
GLB 2023-2027	CAP 2023 -2027
Akkerbouw veenkoloniën	-
Nederlands Strategisch Plan GLB	The Netherlands National Strategic Plan GLB

Er zijn interviews gehouden worden met de volgende personen:

- ❖ Sigrid Arends, medewerker Delphy, adviseur akkerbouw noordoost Drenthe
- ❖ Dirk Jan Beulink, medewerker LTO Noord, voorzitter vakgroep akkerbouw
- ❖ Henry Withaar, medewerker Agrifirm, Adviseur Mest & Mineralen
- ❖ Stephanie ten Kate, medewerker Countus, intern specialist agro
- ❖ Hendrik Jan Bos, medewerker Flynth, senior bedrijfsadviseur akkerbouw

In de bijlage 1 staat de vragenlijst die gebruikt is voor het interview met Sigrid Arends, adviseur akkerbouw bij Delphy. Er is voor gekozen om Sigrid Arends te interviewen omdat adviesbedrijven zoals Delphy die actief zijn in het veenkoloniale akkerbouwgebied en zich bezighouden met de ontwikkelingen die plaats gaan vinden in het gebied.

In bijlage 2 staat de vragenlijst die gebruikt is voor het interview met Dirk Jan Beulink, voorzitter vakgroep akkerbouw LTO Noord. Dirk Jan Beulink is voorzitter en dus op de hoogte van de ontwikkelingen in het veenkoloniale akkerbouwgebied en de vragen die er bij leden van LTO Noord spelen. Ook is Dirk Jan Beulink zelf akkerbouwer in het veenkoloniale gebied en houdt zich dus zelf ook bezig met de veranderingen die eventueel plaats gaan vinden op het eigen akkerbouwbedrijf.

In bijlage 3 staat de vragenlijst die gebruikt is voor het interview met Henry Withaar, medewerker Agrifirm, adviseur mest & mineralen. Henry Withaar heeft de kennis en ervaringen van veenkoloniale akkerbouwers op het gebied van het nieuwe GLB delen en onderzoeken die Agrifirm doet naar het nieuwe GLB beschrijven.

In bijlage 4 staat de vragenlijst die gebruikt is bij het interview met Stephanie ten Kate, intern specialist agro. Stephanie ten Kate onderzoekt binnen Countus alle ontwikkelingen op het gebied van GLB en vertaalt deze naar adviseurs van Countus en klanten van Countus. Ook leidt Stephanie ten Kate onderzoeken binnen Countus naar het nieuwe GLB en de financiële zaken die hierbij spelen.

In bijlage 5 staat de vragenlijst die gebruikt is bij het interview met Hendrik Jan Bos, senior bedrijfsadviseur bij Flynth. Hendrik Jan Bos is werkzaam als bedrijfsadviseur in het veenkoloniale akkerbouwgebied en houdt zich ook bezig met de ontwikkelingen die plaatsvinden op deze akkerbouwbedrijven en dan met name de financiële ontwikkelingen.

- Wat zijn de kansen en bedreigingen voor de veenkoloniale akkerbouwer?

Deze vraag is ook beantwoord worden door een kwalitatief onderzoek. Er is gestart met een literatuuronderzoek. Het is belangrijk om te weten te komen wanneer akkerbouwers de maatregelen willen nemen uit het nieuwe GLB of er bedreigingen en/of kansen ontstaan voor de deze ondernemers. Daarnaast is er informatie opgedaan door interviews met de volgende personen:

- ❖ Sigrid Arends, medewerker Delphy, adviseur akkerbouw noordoost Drenthe
- ❖ Dirk Jan Beulink, medewerker LTO Noord, voorzitter vakgroep akkerbouw
- ❖ Henry Withaar, medewerker Agrifirm, Adviseur Mest & Mineralen
- ❖ Stephanie ten Kate, medewerker Countus, intern specialist agro
- ❖ Hendrik Jan Bos, medewerker Flynth, senior bedrijfsadviseur akkerbouw

De kennis en ervaringen van deze personen is beschreven door de beantwoorde vragen die staan beschreven in de bijlagen, bijlage 1 (Sigrid Arends), bijlage 2 (Dirk Jan Beulink), bijlage 3 (Henry Withaar), bijlage 4 (Stephanie ten Kate), bijlage 5 (Hendrik Jan Bos). De verzamelde informatie uit de is gebruikt om te vergelijken met wat er in de huidige literatuur bekend is en word bediscussieerd om de data valide en betrouwbaar te maken. In onderstaande tabel 9 staan de belangrijkste zoektermen om de literatuur te verkrijgen in het Nederlands en Engels.

Tabel 9 Zoektermen deelvraag twee

Zoektermen voor literatuuronderzoek (NL)	Search terms literature (EN)
Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid	The new common agricultural policy
Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid	The current common agricultural policy
Pilots nieuwe GLB-veenkoloniën	-
Innovatie veenkoloniën	-
Nederlands Strategisch Plan GLB	The Netherlands National Strategic Plan GLB

- Wat zijn de financiële gevolgen voor de veenkoloniale akkerbouwer?

Om de derde deelvraag te kunnen beantwoorden zal en een kwalitatief onderzoek plaatsvinden. Er is data verzameld uit de beschikbare literatuur. En daarnaast zijn er interviews gehouden met de volgende personen.

- ❖ Sigrid Arends, medewerker Delphy, adviseur akkerbouw noordoost Drenthe
- ❖ Dirk Jan Beulink, medewerker LTO Noord, voorzitter vakgroep akkerbouw
- ❖ Henry Withaar, medewerker Agrifirm, Adviseur Mest & Mineralen
- ❖ Stephanie ten Kate, medewerker Countus, intern specialist agro
- ❖ Hendrik Jan Bos, medewerker Flynth, senior bedrijfsadviseur akkerbouw

De kennis en ervaringen van deze personen is beschreven door de vragen te stellen die in bijlagen zijn beschreven, bijlage 1 (Sigrid Arends), bijlage 2 (Dirk Jan Beulink), bijlage 3 (Henry Withaar), bijlage 4 (Stephanie ten Kate), bijlage 5 (Hendrik Jan Bos). De verzamelde informatie uit de interviews is gebruikt om te vergelijken met wat er in de huidige literatuur bekend is. Belangrijke informatie die bij deze personen naar boven is gekomen zijn de huidige verdienmodellen en de verwachte verdien modellen na invoering van het nieuwe GLB. De uitkomsten uit de interviews zijn bediscussieerd met deskundige medewerkers van Countus om de uitkomsten valide en betrouwbaar te maken. In de onderstaande tabel 10 staan de belangrijkste zoektermen in het Nederlands en Engels beschreven. Daarnaast is er als aanvulling een financiële analyse gemaakt in samenwerking met Stephanie Ten Kate.

Tabel 10 Zoektermen deelvraag drie

Zoektermen voor literatuuronderzoek (NL)	Search terms literature (EN)
Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid	The new common agricultural policy
Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid	The current common agricultural policy
Verdienmodel akkerbouw veenkoloniën	-
Saldo's akkerbouw veenkoloniën	-
Nederlands Strategisch Plan GLB	The Netherlands National Strategic Plan GLB

- Wat is de samenhang van de invoering van het 7e nitraatrichtlijn en het nieuwe GLB en wat zijn daar de gevolgen van?

Deze deelvraag is beantwoord doormiddel van een kwalitatief onderzoek. Om deze vraag te beantwoorden is er voornamelijk literatuur onderzocht. Er zijn gegevens verzameld over het 7^e nitraatactieplan en de samenhang met het veranderende GLB. Er is voor deze deelvraag gekozen omdat de 7^e nitraatrichtlijn overeenkomt met de conditionaliteit in het nieuwe GLB. Belangrijke zoektermen om achter het antwoord op deze vraag te komen staan in onderstaande tabel 11.

Tabel 11 Belangrijke zoektermen deelvraag vier

Zoektermen voor literatuuronderzoek (NL)	Search terms literature (EN)
Het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid	The new common agricultural policy
Het huidige gemeenschappelijke landbouwbeleid	The current common agricultural policy
7e actieprogramma nitraatrichtlijn	-
Conditionaliteit gemeenschappelijke landbouwbeleid	-
Nederlands Strategisch Plan GLB	The Netherlands National Strategic Plan GLB

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden het onderzoek en de resultaten van het onderzoek op de deelvragen over het veranderende GLB in de veenkoloniën beschreven. Per deelvraag zijn deze resultaten uitgewerkt.

Gegevensverzamelingen

De gegevens zijn verzameld door het bestuderen van literatuur en de resultaten van de uitgevoerde interviews met de beschreven personen in hoofdstuk twee. De uitwerking van deze interviews is te vinden in de bijlagen 1 tot en met 5. In het vooronderzoek was beschreven dat er interviews gehouden zouden worden met Jans Klok, Avebe en Judith Jansen, Agrifirm. Deze personen zijn vervangen door Gerlof Tempelman, Avebe en Henry Withaar, Agrifirm. Dit omdat deze personen meer kennis hebben op het gebied van GLB. Helaas is er door Avebe na meerdere keren contact geen reactie meer gegeven en heeft er geen interview plaatsgevonden.

3.1 Betekenis nieuwe GLB

- **Wat gaat het nieuwe GLB betekenen voor de huidige akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?**

Om erachter te komen wat het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) gaat betekenen voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven, is het belangrijk te weten wat de daadwerkelijke verschillen zijn tussen het oude GLB en het nieuwe GLB.

De betalingsrechten uit het oude GLB zullen vervallen en in het nieuwe GLB worden vervangen voor een basispremie per hectare landbouwgrond. Deze basispremie zal lager uitvallen dan de oude betalingsrechten, het exacte bedrag is nog niet bekend (Rvo, 2022). Landschapselementen zullen in het nieuwe GLB ook als subsidiabele grond gezien gaan worden. Daarnaast zijn er geen betalingsrechten meer nodig zijn, en kan er dus op alle subsidiabele landbouwgrond een premie worden ontvangen.

Op de eerste 40 hectare van de subsidiabele landbouwgrond zal een extra betaling per hectare worden gedaan in het nieuwe GLB, dit gaat dan om een bedrag van ongeveer €54 per hectare. Om jonge landbouwers te stimuleren komt er in het nieuwe GLB een vast bedrag boven op de basispremie. Afhankelijk van het aantal aanvragen en budget gaat dit bedrag ongeveer rond de €2.800 euro liggen. De betaling is niet meer gebonden aan het aantal hectares subsidiabele grond, zoals in het huidige GLB. De brede weersverzekering blijft in het nieuwe GLB hetzelfde als de regeling in het oude GLB (Rvo, 2022).

In het nieuwe GLB is een aanpassing gemaakt van de GLMC's, dit zijn nu conditionaliteit. De randvoorwaarden in het nieuwe GLB, zullen naar verwachting gelijk blijven aan het oude GLB. Er moet aan de conditionaliteit (GLMC's) en de randvoorwaarden worden voldaan om betalingen uit het GLB te ontvangen en om mee te kunnen doen aan de eco-regelingen. De conditionaliteit in het nieuwe GLB, hangen samen met de wetgeving uit het zevende actieplan nitraat richtlijn. In het nieuwe GLB zijn er in plaats van zeven, negen GLMC's. In onderstaande tabel 12 staan de verschillen tussen de GLMC's in het oude en nieuwe GLB beschreven.

Tabel 12 GLMC's oude en nieuwe GLB naast elkaar (Bron: Rvo, 2022)

GLMC	Voorwaarden oude GLB 2014-2022	Voorwaarden nieuwe GLB 2023-2027
1	Bufferstroken langs waterlopen	Oppervlakte blijvend grasland gelijk houden
2	Vergunning voor bevoeien met water.	Bescherming van veenweide gebieden en wetlands
3	Bescherming van grondwater, geen afvalwaterlozing	Stoppels niet verbranden
4	Minimale bodembedekking op non-productieve percelen.	Bufferstroken 2 tot 5 meter breed
5	Erosie tegengaan	Erosie tegengaan (alleen Limburg)
6	Behoud organische stof in de bodem.	Minimale bodembedekking
7	Snoeiverbod 15 maart t/m 15 juli.	Gewasrotatie en diversificatie bouwland (1 op 4)
8		4% bouwland niet productief laten
9		Ecologisch kwetsbaar blijvend grasland beschermen

In het nieuwe GLB zijn de verplichte vergroeningseisen vervangen voor de eco-regelingen. De eco-regelingen dragen bij aan het verbeteren van de biodiversiteit, bodem en lucht, klimaat, landschap en water (Rvo, 2022). In plaats van de vergroeningseisen kan er nu per bedrijf zelf worden gekozen welke activiteiten passen bij het bedrijf en bij de percelen. Voorbeelden van eco-regelingen zijn:

- Rustgewas telen (1 op 3)
- Vroeg oogsten rooigewas (uiterlijk 31 augustus)
- Groenbedekking
- Bufferstrook met kruiden (langs bouwland)

In 2023 kan er gekozen worden uit 21 eco-activiteiten (Rvo, 2022). Elke eco-activiteit staat gelijk aan een aantal punten. Er moet een minimaal aantal punten worden behaald op de verschillende doelen; biodiversiteit, bodem en lucht, water, klimaat en landschap. Wanneer er op alle vijf onderdelen voldoende wordt gescoord dan mag er mee gedaan worden aan de eco-regeling. Om de eco-premie te ontvangen moet er met eco-activiteiten voldoende punten op de doelen worden behaald en de drempelwaarde halen. De drempelwaarden van de premies zijn verdeeld in brons, zilver en goud. Wanneer het bedrijf in brons valt, kan er zelf voor eco-regelingen gekozen worden die helpen om de drempelwaarde voor zilver of goud te halen. Biologische bedrijven scoren automatisch goud. De punten zijn verdeeld in regio's. de veenkoloniën valt in groep één, hiervan zijn de waarden van de punten nog niet beschikbaar (Rvo, 2022).

In juni 2022 is er een tweede praktijktoets afgerond waaruit is gebleken dat onder andere de punten toekenning voor eco-activiteiten voor biodiversiteit en landschap laag was. Zo werd het moeilijker voor akkerbouwers om de instap-eis te halen. Op alle vijf de doelen moeten namelijk voldoende punten worden behaald. Om dit mogelijk te maken is de punten toekenning van sommige elementen hoger geworden, om ook akkerbouwers een betere mogelijkheid te geven om mee te doen aan de eco-regelingen (Rvo, 2022).

Interviews

Uit de interviews is naar voren gekomen dat een van de grootste veranderingen voor veenkoloniale akkerbouwers gaat zijn dat het inkomen naar beneden zal gaan. Er moet meer moeite gedaan worden om een gelijk geldbedrag als voorgaande jaren te ontvangen. Zetmeelaardappelen, suikerbieten en granen zijn in de veenkoloniën de hoofdmoot aan gewassen die geteeld worden. De laatste jaren is er in het gebied wel gestart met de teelt van uien, en enkele agrariërs met de teelt van wortelen. Ook is er een kritischere houding ontstaan naar de Avebe, waardoor er ook in de veenkoloniën is gestart met de teelt van andere aardappelen zoals, consumptieaardappelen. Het gemiddelde akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën heeft een omvang van +/- 120 tot 150 hectare. Wat er allemaal gaat veranderen op de huidige akkerbouwbedrijven en wat dit nieuwe GLB gaat betekenen is lastig te zeggen omdat nog niet alles vast staat. De resultaten uit de interviews zijn dan ook beschreven met die informatie die op dat moment bekend was. Geïnterviewde personen gaven aan geen hele grote veranderingen binnen deze soorten teelten te verwachten als gevolg van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid.

Wanneer er gekeken wordt naar de conditionaliteiten (GLMC's) dan zullen met name de conditionaliteiten 4% bouwland niet productief laten, de gewasrotatie en diversificatie met 1:4 bouwplan, en de bufferstroken van 2 tot 5 meter breed impact hebben op de akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën. Bij de 4% bouwland niet productief laten zullen naar verwachting de kleinere, mindere rendabele percelen gebruikt gaan worden en daarnaast de bufferstroken van 2 tot 5 meter. Deze zijn in de veenkoloniën over het algemeen wel te realiseren omdat er wel brede vaarten en sloten aanwezig zijn in het gebied, dit blijft per bedrijf verschillend. Ook de 1:4 rotatie gaat wat betekenen voor de veenkoloniale bouwplannen. Omdat er relatief krappe winstmarges zijn en krappe teeltrotaties in de veenkoloniën is er niet op alle bedrijven ruimte voor extra rustgewassen.

Wanneer er gekeken wordt naar de eco-regelingen, is er bereidheid onder de ondernemers in de veenkoloniën om deze regelingen toe te passen op de bedrijven, dit komt tijdens de interviews naar voren. De voorwaarde is wel dat de eco-regelingen wat gaan opbrengen voor de ondernemers.

“Ik denk dat de bereidheid om mee te doen aan de eco-regelingen best wel groot is. Als hij haalbaar is voor acceptabele kosten. Als jij uit kunt rekenen dat je er wat aan kunt verdienen dan heb je er wat voor over” (Dirk Jan Beuling, 2022).

De eco-regelingen die op dit moment bekend zijn, en zoals het nu lijkt definitief zijn voor het GLB van 2023 zijn volgens de geïnterviewde personen matig inzetbaar op de bedrijven. Er is weinig keuze aan eco-regelingen voor de akkerbouwers in de veenkoloniën.

Eco regelingen die redelijk makkelijk toepasbaar zijn voor akkerbouwers in de veenkoloniën:

- Rustgewas op perceel niveau in een rotatie van minimaal 1 op 3. Dus minstens één keer in de 3 jaar een rustgewas als hoofddeelt.
- Groenbedekking, percelen van 1 januari tot 1 maart zichtbaar bedekt houden door vanggewassen van het voorgaande jaar.
- Onderzaaien vanggewas direct na de oogst van de hoofddeelt is het perceel bedekt met vanggewassen.

- Bufferstrook met kruiden vanaf 1 april tot 1 oktober langs een watervoerende sloot, de strook is minimaal 3 meter breed.
- Groene braak akkerrand van minimaal 3 meter breed, vanaf 15 maart tot 15 november minimaal 6 maanden.
- Houtig element op niet productieve landbouwgrond, deze is het hele jaar aanwezig
- Vroeg oogsten rooigewas, uiterlijk 31 augustus of 31 oktober.

Verder zijn er nog andere regelingen zoals stikstof bindende gewassen telen, strokenteelt, biologische teelten en langjarig grasland. Er zijn wel keuzemogelijkheden voor de akkerbouwers maar het is nog onduidelijk of met deze mogelijkheden de benodigde punten behaald kunnen worden. Daarnaast is het ook belangrijk voor de ondernemers dat de uitgevoerde maatregelen iets gaan opleveren voor het bedrijf. In de eerste concept plannen van de eco-regelingen werden ook maatregelen als eco-ploegen genoemd. Deze maatregelen zijn er weer uitgehaald omdat, deze maatregel niet te controleren vallen volgens Rvo. Geïnterviewde personen gaven aan dat er gehoopt wordt dat maatregelen zoals de eco-ploeg in de toekomst wel weer toegevoegd worden aan de eco-regelingen.

Voor maatregelen zoals vroeg oogsten rooigewassen gelden ook beperkingen.

Bij de zetmeelaardappelfabriek worden wel afspraken gemaakt met het leveren van voormalers, dit zijn zetmeelaardappels die vroeg gerooid worden zodat de fabriek op tijd kan opstarten. Telers die voormalers leveren krijgen hiervoor een extra vergoeding omdat de vroeg gerooide aardappels nog niet volgroeid zijn en er dus nog geen hoge opbrengst is. Niet iedereen zal tegelijk kunnen rooien, en vroeg kunnen leveren of bewaren. Hierin zullen afspraken moeten worden gemaakt met fabrieken en telers.

Voor de kleinere akkerbouwbedrijven met minder hectares en veel hectares in eigendom zullen er over het algemeen de meeste mogelijkheden zijn. Dit omdat er een extra premie ontvangen kan worden over de eerste 40 hectare landbouwgrond van een bedrijf. Vaak telen de kleinere bedrijven een standaard veenkoloniaal bouwplan met zetmeelaardappels, suikerbieten en granen. Door de 1:4 teeltrotatie zullen er wat meer granen geteeld moeten worden, dit kan bij een slechte prijs tot inkomensderving leiden. Toch komt er uit de interviews dat er juist bij de grotere akkerbouwbedrijven met veel huurgrond en ruil grond om aardappels op te telen meer problemen zullen ontstaan. Dit omdat de 1:4 rotatie perceel gebonden is, en er dus 1 keer in de 4 jaar een rustgewas geteeld moet worden. De vraag is dan wie dit rustgewas met een lager saldo dan gaat telen.

3.2 Kansen en bedreigingen

- **Wat zijn de kansen en bedreigingen voor de veenkoloniale akkerbouwer?**

Agrariërs zouden kunnen afhaken door de nieuwe eisen van het GLB. Het is daarom belangrijk dat er ook kansen ontstaan voor agrariërs door het nieuwe GLB. De kansen die het GLB biedt zijn de mogelijkheden om bij te dragen aan de verduurzaming van de landbouw, natuur en milieu (Rvo, 2022).

Op basis van het concept NSP is in 2021 een SWOT-analyse uitgevoerd door Wageningen Economic Research. Er is een Houtskool-SWOT (Berkhout et al., 2019) uitgevoerd en besproken met een comité van wetenschappers van verschillende instellingen. Ook de deelsector akkerbouw is in de SWOT-analyse meegenomen. De resultaten die uit deze SWOT-analyse zijn gekomen zijn algemeen samengevat.

De Nederlandse landbouw is sterk internationaal georiënteerd. De landbouwsector is in staat om met relatief weinig grondstoffen, veel te produceren. Door deze efficiënte manier van produceren neemt Nederland een goede positie op de internationale markt van landbouwproducten. Nederland heeft goede productieomstandigheden zoals het klimaat en de bodem, de goede infrastructuur, het opleidingsniveau van de boeren en het wereldwijde kennisnetwerk. Deze punten dragen bij aan de innovatie en de veerkracht van de agrosector en van de goede uitgangspositie die Nederland heeft. Zoals in figuur 2, waar een in Nederland ontwikkelde landbouw innovatie, een veldrobot te zien is. De Nederlandse afzetmarkt is te klein voor de ambities van veel bedrijven, die een groot deel van de producten buiten Nederland afzetten.

Figuur 2 Schoffel robot innovaties Nederlandse landbouw (Bron: Food & Agribusiness, 2020)

Rondom de grote exportrol die Nederland heeft komen steeds meer vragen, vanwege de belasting van het milieu, de gevolgen voor de volksgezondheid van de intensieve landbouw en het dierenwelzijn. Dit leidt tot steeds meer regelgeving die ingrijpt op productiecapaciteit van de landbouwsector. Een belangrijke bedreiging is wat er gaat overblijven van de kracht van het agrocluster als door de regelgeving de primaire schakel in omvang gaat afnemen.

Het aantal agrarische bedrijven in Nederland daalt, gemiddeld met 2 tot 3% per jaar. Het areaal grond daalt veel minder hard, gemiddeld 0,3% per jaar. De grondgebondenbedrijven zoals akkerbouwbedrijven zijn dan ook veel groter geworden, zo ook in de veenkoloniën. In de intensieve veehouderij en glastuinbouw is de afname van het aantal bedrijven en de schaalvergroting nog veel harder gegaan. De afname van het aantal bedrijven en de groei van de huidige bedrijven komt voort uit het behalen van een gelijk inkomen als de rest van de maatschappij. Er is een hogere arbeidsproductiviteit nodig om hetzelfde inkomen te genereren. Het loont – letterlijk- om nieuwe technologie in te zetten en zo de opbrengst per ha of dier te verhogen, en daarmee het inkomen.

Deze sterke ontwikkeling gaat samen met discussie over de omvang van de agrarische bedrijven. Hierbij spelen vragen over de technologie en hoe ver deze mag gaan en of er een eerlijke beloning is voor de verschillende productiefactoren. Ook leidt het tot de discussie of er andere strategieën zijn die Nederlandse agrarische bedrijven kunnen volgen. Naast schaalvergroting kan een bedrijf de arbeid ook inzetten voor een verbreding of neventak. Een neventak moet wel passen bij de ondernemer en het bedrijf. Het aantal bedrijven dat kiest voor verbreding is de laatste jaren gestegen en zou meer kunnen stijgen als gevolg van het nieuwe GLB. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en verkoop aan huis zijn de meest voorkomende activiteiten, waar ook loonwerk voor derden en de verwerking van landbouwproducten onder valt. Deze activiteiten zullen kunnen ontstaan als extra inkomen om de lagere subsidies uit het GLB op te kunnen vangen. En worden gezien als een kans voor agrarische ondernemers (Berkhout et al., 2021).

In de eerste helft van de 20ste eeuw werd er in het gebied de veenkoloniën veen gewonnen, de gevolgen hiervan waren zandgronden met een relatief hoog organisch stofgehalte. Deze gronden worden ook wel dalgronden genoemd en kenmerken het gebied de veenkoloniën. In de gronden is een groot deel inactief organische materiaal aanwezig, dit leidt tot een laag waterhoudend vermogen en kwetsbaarheid voor winderosie en verschillende bodemdalingsniveaus. Dit maakt de grond ongeschikt om veel verschillende soorten gewassen te telen. Dit omdat het organische stof als een deken werkt waardoor er weinig energie rechtstreeks van de bodem naar de lucht kan gaan, waardoor gewassen kwetsbaar zijn voor vorstschade. Ook zien de aardappelen er wat viezer uit in het gebied, dit komt door de bruine turfrijke grond. Hierdoor zijn de producten soms wat minder aantrekkelijk voor de consumenten (Smit en Jager, 2018). De regio is grotendeels afhankelijk van de teelt van zetmeelaardappelen in een rotatie van 1:2 of 1:3, waarin de zetmeelaardappel vaak wordt geroteerd met voornamelijk suikerbieten en tarwe. De strakke vruchtwisseling verhoogt het risico op plant parasitaire nematoden. Het is een uitdaging om de vruchtwisseling in het gebied uit te breiden omdat de huidige prijsmarges laag zijn. De regio behoort tot de minst winstgevendende regio per hectare landbouwgrond in Nederland (Spiegel et al., 2022).

Interviews

De bedreiging die veroorzaakt wordt door het GLB is de conditionaliteit waarin staat beschreven dat 4% van het oppervlakte bouwland niet beteeld moet zijn. Ook bij de eco-regeling is er sprake van maatregelen waarbij bufferstroken, kruidenstroken gezaaid moeten worden. Er moet hierdoor worden ingeleverd op beteelbare oppervlakten doormiddel van bijvoorbeeld bufferstroken. De grootste bedreiging komt uit het 7^e actieplan nitraatrichtlijn.

Dit is nu de 1:4 rotatie, dat naar verwachting in 2027 zal veranderen naar 1:3 rotatie. Dit hangt samen met de conditionaliteit uit het GLB en met de eco-regeling teeltrotatie 1:3. Dit betekent dat in de toekomst 1/3 van het (zetmeel) aardappel areaal ingeleverd moet worden grofweg. Een individuele boer zal eventueel een mogelijkheid hebben om met een veehouderijbedrijf te ruilen van grond, zodat de daling van de aardappel teelt beperkt blijft. Gemiddeld genomen komt er geen teeltoppervlakte bij in Nederland, ook in de veenkoloniën niet. Dit betekent uiteindelijk dat er een stuk minder areaal is om aardappelen te telen in de toekomst.

In de veenkoloniën is het lastig om andere winstgevende gewassen te telen en dus het bouwplan uit te breiden. Dit omdat er een krappe winstmarge is en de grond niet alle gewassen toe laat, er wordt door agrarisch ondernemers al wel een aantal jaren geprobeerd om de teelt rotatie in het gebied uit te breiden met gewassen zoals uien, wortelen en valeriaan.

Nederlandse boeren worden gedwongen tot verduurzaming door het 7e actieplan en door het nieuwe GLB Consumenten worden hier niet tot gedwongen (Nav, 2022). De maatregelen die genomen moeten worden om aan de vereisten van het nieuwe GLB kunnen bij agrariërs leiden tot hogere kosten. De prijzen van voedsel zullen dan stijgen terwijl consumenten gebruik kunnen maken van ander goedkoper geïmporteerd voedsel, dit is een bedreiging.

In de interviews kwam naar voren dat er agrarisch ondernemers zijn die spreken over het niet mee doen of afhaken voor het nieuwe GLB. Toch zal dit niet snel gelden voor de basispremie omdat de meeste vereisten uit het GLB ook overlappen met de vereisten uit het 7^e actieplan nitraatrichtlijn. Ook is het volgens de wet verplicht om landbouwgrond te registreren, dit is ook vanuit de mestwet/nitraatrichtlijn. Het registreren van de grond is alleen mogelijk via de gecombineerde opgave en zal dus gedaan moeten worden via Rvo.

Ook zijn er kansen die kunnen ontstaan door het nieuwe GLB. Er komt door het nieuwe GLB-geld vrij voor natuurbeheer. De aanleg van akkerranden en dingen zoals wintervoedselvelden worden aantrekkelijker gemaakt. Er is van tevoren duidelijk aan welke regelingen je als bedrijf mee kunt/moet doen. Ook is er duidelijk wat dit op gaat leveren en wat ervoor gedaan moet worden dat is een kans. In het huidige GLB wordt dit in een collectief aangepakt en is het dus lastig om eraan mee te doen wanneer er geen collectief is.

Een kans is dat er steeds meer geld vrij komt voor natuurbeheer. Dat zie je ook wel met akkerranden en wintervoedselvelden. Je zult er misschien niet helemaal rijk van worden. Maar een voorbeeld is dat wanneer je nu een wintervoedselveld hebt, dan krijg je ook een dikke 2000 euro per hectare voor, terwijl de inspanning relatief weinig is. Dus ja het is een heel zeker inkomen. Kijk bij de eco-regelingen word je wel iets meer op resultaat afgerekend. Je weet van tevoren al wat je gaat verdienen en wat je ervoor moet doen, dus dat is zeker een kans. (Henry Withaar, Agrifirm 2022).

Een andere kans is dat de mogelijkheden om over te schakelen naar biologisch makkelijker worden gemaakt. Dit omdat de betaling voor biologische agrariërs standaard goud is. Dit is het hoogste te ontvangen bedrag dat mogelijk is uit het GLB. Ook is er een kans voor agrariërs die in bepaalde gebieden waar nooit mogelijkheden waren vanuit het Anlb nu toch doormiddel van de landelijke/gebiedsgerichte eco-regeling mogelijkheden zijn om bepaalde dingen te doen. Ook zijn er nu meer dingen waaruit je kunt kiezen als agrariër, dit maakt de stap makkelijker.

3.3 Financiële gevolgen

- **Wat zijn de financiële gevolgen voor de veenkoloniale akkerbouwer?**

Op het gemiddelde veenkoloniale akkerbouwbedrijf zal meer gedaan moeten worden om een bedrag uit het nieuwe GLB te ontvangen. De basispremie zal lager uitkomen. De inkomens uit het bedrijf zullen afnemen ten opzichte van het huidige inkomen in 2022 (Terluin et al., 2019).

Om de betalingen uit de basispremie en eco-regelingen te ontvangen wordt er met name gekeken naar de verplichte GLMC's, met name de 4% niet productief bouwland. Het betekent dus dat er productief bouwland moet worden ingeleverd, voor niet-productief bouwland. Daarnaast zal er om de bufferstroken te realiseren ook productief land verdwijnen. Deze bufferstroken kunnen wel gebruikt worden om punten te ontvangen voor de eco-regelingen. Om de financiële gevolgen voor akkerbouwers duidelijk in beeld te krijgen is er een berekening gedaan met een standaard veenkoloniaal bouwplan.

In de veenkoloniën worden er standaard vaak 1:2 zetmeelaardappelen geteeld, daarnaast worden er 1:4 suikerbieten geteeld en granen zoals wintertarwe en zomertarwe en zomergerst. Ook zijn er agrariërs die begonnen zijn met de teelt van uien, deze worden vaak minimaal 1:6 geteeld. In de berekening is gekozen voor een gemiddelde bedrijfsgrootte van 100 hectare. In de veenkoloniën wordt grond geruild tussen veehouders en akkerbouwers om aan aardappel-land te komen. Vaak worden er dan iets meer zetmeelaardappels geteeld in het veenkoloniale bouwplan zoals hieronder is te zien in tabel 13.

Tabel 12 Gemiddeld veenkoloniaal bouwplan (Bron: S. Ten Kate, 2022, interviews)

Veenkoloniaal bouwplan	Aantal hectares
Zetmeelaardappelen	60
Suikerbieten	20
Zomertarwe	20

Om een berekening te kunnen maken is er gebruik gemaakt van gewas saldo's. deze gemiddelde gewassaldo's zijn te zien in de onderstaande tabel 14.

Tabel 13 Uitgangspunten gewassaldo's (Bron: S. Ten Kate, 2022, KWIN AVG)

Uitgangspunten gewassaldo's		
Zetmeelaardappelen	€	1.870
Suikerbieten	€	2.800
Zomertarwe	€	1.200
Zaaiuien	€	4.500
Eiwit gewas	€	1.400

De gewassaldo's zijn gebruikt om een gemiddelde huidige opbrengst van een gemiddeld veenkoloniaal akkerbouwbedrijf te schetsen. Deze gemiddelde opbrengsten zijn te zien in de onderstaande tabel 15.

Tabel 14 Gemiddelde huidige opbrengst akkerbouwbedrijf 2022 (Bron: S. Ten Kate, 2022)

Huidige opbrengst 2022		
60 ha zetmeelaardappel	€	122.200
20 ha suikerbieten	€	56.000
20 ha zomertarwe	€	24.000
GLB-subsidie €350 per ha	€	35.000
Totaal:	€	237.000

Wanneer er gekeken wordt naar de eisen die zoals het nu lijkt voor 2023 gaan gelden is het belangrijk om eerst de checken of er aan de rustgewassen (1:4, eens in de 4 jaar op perceel niveau) wordt voldaan. Daarnaast de verplichte bufferstroken en de 4% niet-productief areaal bouwland. Wanneer dit voldoet kunnen er al een aantal eco-activiteiten worden afgestreept. Zoals bijvoorbeeld bufferstroken. Wanneer deze één meter breder dan verplicht vanuit de wetgeving, ingezaaid worden met vlinderbloemigen en kruiden levert dit punten op voor de eco-regelingen. Dit geldt ook voor houtige elementen zoals bijvoorbeeld een heg, haag, struweel, zandwal, boom(groep), houtwal, bosje en griendje.

Er is eerst gekeken naar een gemiddelde opbrengst van een veenkoloniaal akkerbouwbedrijf zonder deelname aan het GLB. Er wordt dan wel voldaan aan de basisvereisten die ook gelden voor het 7^e actieplan nitraatrichtlijn. De gemiddelde opbrengst is te zien in onderstaande tabel 16.

Tabel 15 Gemiddelde opbrengst akkerbouwbedrijf zonder deelname GLB (Bron: S. Ten Kate, 2022)

Opbrengst 2023 zonder deelname GLB		
55 ha zetmeelaardappels	€	102.850
20 ha suikerbieten	€	56.000
25 ha zomertarwe	€	30.000
bufferstrook 5%	€	1.889
Totaal:	€	186.962

Wanneer een akkerbouwer nog moet voldoen aan het volledige niet-productieve areaal, dan kost dit 4% van de opbrengst, daarmee is in het algemeen de bufferstrook ook gehaald. In onderstaande tabel 17 is de gemiddelde opbrengst van een akkerbouwbedrijf die meedoet aan het GLB en de basispremie te zien.

Tabel 16 Gemiddelde opbrengst akkerbouwbedrijf 2023 + GLB-basispremie (Bron: S. Ten Kate, 2022)

Opbrengst 2023 met deelname basispremie		
55 ha zetmeelaardappelen	€	102.850
20 ha suikerbieten	€	56.000
25 ha zomertarwe	€	30.000
min 4% niet productief	€	7.554
GLB-subsidie	€	24.200
Totaalopbrengst	€	205.496

Aan welke eco-regelingen er precies mee gedaan moet worden om de juiste punten te halen en welke eco-regelingen precies inpasbaar zijn op de akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën is lastig in te schatten. Dit komt ook omdat de maatregelen bij het bedrijf en de ondernemer moeten passen. Om hiervan een inschatting te maken is er een berekening gemaakt aan de hand van de bronzen, zilveren en gouden waardering.

Opbrengst 2023 met deelname basispremie + eco-regelingen

Bronzen waardering = € 6.000 eco-premie extra. Om te voldoen aan de eco-regelingen kunnen er dan eiwitgewassen of rustgewassen geteeld worden. Niet meer dan 7 á 8 ha i.p.v. aardappels omdat het ander niet uit kan.

Zilveren waardering = €10.000 eco-premie extra. Om hieraan te voldoen zal er ca. 15 ha aan hoogrenderende gewassen ingeruild moeten worden voor rustgewassen. Wanneer dit gedaan wordt is er nog niet het juiste aantal punten behaald. Dus dit kan ook moeilijk uit voor veenkoloniale akkerbouwers.

Gouden waardering = € 20.000 eco-premie extra. Om aan de gouden waardering te voldoen zullen er ook hoogrenderende gewassen moet ingeruild worden voor rustgewassen en eiwitgewassen. Dit is afhankelijk van of er op het bedrijf al niet-productief areaal aanwezig is. Wanneer dit zo is zal het een extra bedrag kunnen opleveren. Daarnaast zullen de aardappelen en bieten vroeg gerooid moeten worden en zal er voldaan moeten worden aan groenbedekking en onder zaai om aan de punten en waarde te kunnen voldoen.

Niet meedoen aan de basispremie is geen optie. Het meedoen levert namelijk altijd meer op dan het niet deelnemen. Dit omdat er een groot gedeelte samenhangt met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn. De bronzen en zilveren waardering gaat een gemiddeld veenkoloniaal akkerbouwbedrijf vrijwel niets opleveren. Brons gaat alleen maar geld kosten, zilver zal hooguit een compensatie zijn van de verloren opbrengsten. Een gouden waardering zal wel een extra geldbedrag kunnen opleveren, maar dit is afhankelijk van wat er op het bedrijf al beschikbaar is aan niet-productief areaal.

Interviews

In de interviews komt naar voren dat met name de geldstroom binnen het bedrijf minder wordt en er vanuit een andere rol straks meer geld zou moeten komen. Agrarisch ondernemers zitten financieel al best krap in sommige gevallen. Met de nieuwe GLB-regelingen wordt dit makkelijker. Ook al gaat een ondernemer voor goud, dan nog is er minder geld beschikbaar. Ook het verdienmodel zal richting een extensiever bouwplan schuiven. Dit zal in de toekomst ook gebeuren, ook los van het GLB. Om toch hetzelfde inkomen te behouden zijn er ondernemers die starten met neventakken zoals loonwerk of een boerderijwinkel. Dit is allemaal extra werk. Ook banken en de overheid zullen hierin een rol kunnen gaan spelen en kunnen aansturen op deze ontwikkelingen.

Wanneer een agrarisch ondernemer voor goud zou willen gaan zal hierin ook extra steun moeten komen. Het zal rendabel moeten zijn om als ondernemer de overstap naar een duurzamer bouwplan te maken.

Er zou wel wat moeten gebeuren want agrarisch ondernemers zitten nu financieel al best pittig. Er moet wel geld in het laatje anders dan vallen ze om. Daar is deze GLB-regeling, ook met alle beperkingen. Ook al zou je voor goud gaan, dan heb je al minder geld. En dat is best lastig. Heel veel bedrijven hebben er al iets naast. Of de vrouw werkt, of ze hebben een opvang voor kinderen, of ze hebben een camping, of ze doen iets in loonwerk. Boerderijwinkels zie je. Maar het is allemaal extra, extra om hetzelfde geld/inkomen te behouden. Dat is best lastig, want alles wordt ook duurder. (Sigrid Arends, Delphy, 2022).

3.4 Samenhang 7^e nitraatrichtlijn

- **Wat is de samenhang van de invoering van het 7e nitraatrichtlijn (actieplan) en het nieuwe GLB en wat zijn daar de gevolgen van?**

Een aantal conditionaliteiten uit het nieuwe GLB sluiten aan bij het 7^e Nitraat Actieplan.

Deze conditionaliteiten zullen dus per wet verplicht worden om uit te voeren

Het 7e actieplan nitraatrichtlijn is in 2022 van start gegaan, pas vanaf 2023 zullen de bijhorende maatregelen verplicht zijn (Akkerbouwbedrijf, 2022).

Het gaat om de volgende conditionaliteiten:

- **Veenweiden en wetlands beschermen**
Wanneer er niet-vrij-afwaterende veengrond is en één meter boven het Nederlands Amsterdams Peil ligt dan mag er niet afgeweken worden van het waterpeil in het gebied. De grondsoortenkaart die hierbij hoort wordt nog bijgewerkt, zodat er onderscheid gemaakt kan worden in verschillende veengebieden. Het bijwerken van de kaart is onderdeel van het 7e nitraat actieprogramma (7^e NAP).
- **Bufferstroken langs waterlopen**
Bufferstroken zijn stroken zonder nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Langs ecologisch kwetsbare waterlopen en waterlichamen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn bufferstroken 5 meter. Langs andere watervoerende sloten zijn

bufferstroken 2 meter breed. Een bufferstrook hoeft nooit groter dan 5% van het perceel te zijn. De breedtes van de bufferstroken sluiten aan bij het 7^e NAP.

- Gewassen op bouwland roteren
Op alle bouwland percelen moet ieder jaar een ander gewas als hoofdgewas worden geteeld. Op zand- en lössgrond is het daarnaast verplicht om eens in de 4 jaar een rustgewas als hoofdteelt te telen. Dit sluit aan bij het 7^e NAP.

(Rijksoverheid, 2022).

Deze wetgeving die ook verplicht is in de conditionaliteiten van het GLB heeft gevolgen voor de akkerbouwbedrijven. Een voorbeeld hiervan is de verplichte 1:4 teeltrotatie op perceel niveau op bouwland. Na 2017 zal dit veranderen naar een verplichte 1:3 teeltrotatie. Door de krappe rotaties en lage saldo's is het lastiger om hieraan te kunnen voldoen als akkerbouwer in de veenkoloniën (Spiegel et al., 2022).

Ook over het 7^e actieplan nitraatrichtlijn is nog veel onduidelijk. Minister Henk Staghouwer van LNV heeft groen licht gekregen van Brussel om het vervolgtraject van de uitvoering van het 7^e actieplan in te gaan. Er zijn verschillende aankondigingen gedaan zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied (LPLG) dit is de opkoop en beëindiging van veehouderijbedrijven, de grondgebondenheid van dier- en veehouderijbedrijven en de gebiedsgerichte aanpak. Er is veel kritiek van agrarisch ondernemers en belangenbehartigers op de plannen die gemaakt zijn door het kabinet. Het is dus nog onduidelijk wanneer en hoe de gemaakte plannen uitgevoerd gaan worden. en wat dit voor impact heeft op de akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën (NCM, 2022).

4. Discussie

Het nieuwe GLB zal voor veranderingen gaan zorgen in het veenkoloniale akkerbouwgebied. Wat de gevolgen exact zullen zijn is lastig te zeggen omdat het GLB nog niet definitief is. Wel is duidelijk dat de basispremie omlaag zal gaan in vergelijking met het huidige GLB. Er zal dus meer gedaan moeten worden om hetzelfde geldbedrag te kunnen ontvangen.

Wat de verandering van het GLB voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven betekend, is per bedrijf verschillend. De bijbehorende conditionaliteiten, die deels samenhangen met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn zullen voor de meeste verandering gaan zorgen op de akkerbouwbedrijven. Aan deze conditionaliteit moet voldaan worden om de basispremie uit het nieuwe GLB te kunnen ontvangen. Hier valt de 4% on-beteelde oppervlakte en de bufferstroken en de teeltrotatie onder. Deze maatregelen zijn op bedrijven waar veel sloten en watergangen aanwezig zijn, te realiseren. De teeltrotatie zal op bedrijven waar een intensief bouwplan aanwezig is voor veranderingen zorgen, er zal vaker een rustgewas moeten geteeld worden en dit levert minder op dan het telen van een ander gewas.

Het mee doen aan de eco-regelingen is op dit moment minder aantrekkelijk voor akkerbouwbedrijven. Dit omdat het nog onduidelijk is wat de eco-regelingen, die beschikbaar zijn, gaan opleveren voor een akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën, en of de beschikbare eco-regelingen genoeg punten gaan opleveren.

Voor de kleinere bedrijven met minder hectares, die alleen zetmeelaardappels, suikerbieten en granen telen zullen de maatregelen iets meer te overzien zijn. Dit omdat er een extra premie komt, boven op de basispremie. Dit is op de eerste 40 hectare landbouwgrond. Op de kleinere bedrijven is een 1:4 teeltrotatie redelijk goed inpasbaar. Op de grotere akkerbouwbedrijven die veel aardappel-land huren, zullen de mogelijkheden iets minder zijn. Omdat de 1:4 teeltrotatie perceel gebonden is. Er zal dus een keer in de 4 jaar een rustgewas, dat minder opbrengt, geteeld moeten worden. De vraag is wie dat dan gaat doen?

5. Conclusie & Aanbevelingen

In dit afstudeerwerkstuk is onderzocht wat de gevolgen zijn van het nieuwe GLB, dat naar verwachting in 2023 zal gaan gelden, is voor veenkoloniale akkerbouwbedrijven. Middels gegevens die in de literatuur beschikbaar zijn en door interviews met specialisten die in de veenkoloniale akkerbouwsector werkzaam zijn.

5.1 Conclusie

- **Wat gaat het nieuwe GLB betekenen voor de huidige akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?**

De grootste verandering ten opzichte van het oude GLB is dat er in het nieuwe GLB de hectare premie verdwijnt en is veranderd in een basispremie, die lager uit valt dan voorgaande jaren. Ook zijn er GLMC's die overlappen met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn en dus verplicht zijn vanuit de wet. Deze GLMC's gaan voor de grootste veranderingen zorgen op akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën. Dit omdat ze verplicht zijn vanuit de wet, en gaan ervoor zorgen dat er betaalde oppervlakte ingeleverd gaat worden voor on-betaalde oppervlakte. Het gaat hierbij om de 1:4 teeltrotatie en de bufferstroken. Daarnaast is er een maatregel vanuit het GLB waarbij 4% van het betaalde bouwland on-betaald moet zijn. Er moet dus beschikbare akkerbouwgrond ingeleverd worden. Verder is het duidelijk dat het inkomen van het gemiddelde akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën naar beneden zal gaan, dit omdat de vergoeding uit het GLB en de eco-regelingen lager zal zijn.

- **Wat zijn de kansen en bedreigingen voor de veenkoloniale akkerbouwer?**

Kansen die ontstaan voor akkerbouwers in de Veenkoloniën is dat er meer geld vrij komt voor natuurbeheer. In het huidige GLB-pakket is het in sommige gebieden lastig om mee te doen aan natuurbeheer, dit omdat het vaak in een collectief gebeurt. In het nieuwe GLB wordt dit makkelijker gemaakt, en zijn er ook mogelijkheden om binnen de eco-regelingen hieraan mee toen. Zoals het aanleggen van kruidenrijke akkerranden of andere bufferstroken. Ook zijn deze inkomens uit het ANLb en GLB vaak vaste bedragen die van tevoren bekend zijn, het is dus een zeker inkomen die naast het bedrijf ontstaat. Daarnaast is de overstap naar een biologisch bedrijf makkelijker door de eco-regelingen, het bedrag dat er ontvangen wordt voor goud geeft een extra motivatie om biologisch te worden. Er moet wel een markt zijn voor deze biologische producten en dat maakt het op dit moment wel onzeker want dit is er niet altijd. Bedreigingen zijn de verplichte wetgevingen uit het 7^e actieplan nitraatrichtlijn, en dat er dus voor akkerbouwers in de veenkoloniën eigenlijk geen keuze is om minder intensief te gaan telen. Ook is een bedreiging dat het inkomen lager gaat uitvallen ondanks dat de winstmarges in de veenkoloniën laag zijn. De consument hoeft hier niet per se voor duurzame producten te kiezen in de supermarkt en

dat maakt het een bedreiging voor de veenkoloniale akkerbouwer, omdat de akkerbouwer wel verplicht is om te verduurzamen.

- **Wat zijn de financiële gevolgen voor de veenkoloniale akkerbouwer?**

De financiële gevolgen voor het veenkoloniale akkerbouwbedrijf zijn, dat het inkomen ten opzichte van het huidige inkomen zal afnemen. Niet meedoen aan de basispremie is geen optie voor de veenkoloniale akkerbouwer. Het meedoen levert namelijk altijd meer op dan het niet deelnemen. Dit omdat er een groot gedeelte samenhangt met het 7e actieplan nitraatrichtlijn. De bronzen en zilveren waardering gaat een gemiddeld veenkoloniaal akkerbouwbedrijf vrijwel niets opleveren. Brons gaat alleen maar geld kosten, zilver zal hooguit een compensatie zijn van de verloren opbrengsten. Een gouden waardering zal wel een extra geldbedrag kunnen opleveren, maar dit is afhankelijk van wat er op het bedrijf al beschikbaar is aan niet-productief areaal en de mogelijkheden die er binnen het bedrijf zijn.

- **Wat is de samenhang van de invoering van het 7e nitraatrichtlijn en het nieuwe GLB en wat zijn daar de gevolgen van?**

Het nieuwe GLB hangt op een aantal punten samen met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn. Het gaat hierbij om de volgende punten:

- Veenweiden en wetlands beschermen
- Bufferstroken langs waterlopen (2 tot 5 meter)
- Gewassen op bouwland roteren (1:4)

De samenhang met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn zorgt ervoor dat een deel van het nieuwe GLB verplicht wordt voor agrarische ondernemers, en er dus bijna geen mogelijkheden zijn om niet mee te doen aan het nieuwe GLB.

Hoofdvraag:

- **Wat zijn de gevolgen van het nieuwe (EU) Gemeenschappelijke Landbouwbeleid op de veenkoloniale akkerbouwbedrijven in Nederland?**

De gevolgen van het nieuwe GLB voor het veenkoloniale akkerbouwbedrijf in Nederland zijn:

1. Het inkomen van de veenkoloniale akkerbouwer zal dalen omdat er minder geld wordt ontvangen uit het nieuwe GLB
2. De samenhang met het 7^e actieplan nitraatrichtlijn zal ervoor zorgen dat een deel van de conditionaliteiten van het GLB verplicht zijn door de wet en niet meedoen dus eigenlijk onvoordelig is.
3. De conditionaliteiten die samenhangen met het 7^e actieplan, en de andere conditionaliteiten zoals 4% van het bouwland onbeteeld laten zorgen ervoor dat er productieve landbouwgrond ingeleverd moet worden voor niet-productieve grond.
4. De nieuwe eco-regelingen zijn niet aantrekkelijk voor veenkoloniale akkerbouwers en het is nog onduidelijk hoeveel deze eco-regelingen gaan opleveren, maar zoals het nu lijkt levert meedoen aan brons niets op, meedoen aan zilver een kleine vergoeding en meedoen aan goud kan wel, maar is heel lastig toe te passen en er is weinig markt voor.
5. Er ontstaan kansen voor het meedoen aan natuurbeheer in de veenkoloniën. Je weet van tevoren het geldbedrag dat hiervoor ontvangen wordt dus het is een zeker inkomen voor veenkoloniale akkerbouwers.
6. Op de akkerbouwbedrijven waar de winstmarges in de veenkoloniën relatief laag zijn zal er een inkomen uit een andere hoek moeten komen, zoals een neventak.

5.2 Aanbevelingen

Om de precieze gevolgen van het nieuwe GLB voor de veenkoloniale akkerbouwer te kunnen bepalen is dat afhankelijk van het bedrijf, en in hoeverre de maatregelen inpasbaar zijn in de bedrijfsvoering van het bedrijf. Er is zeker bereidheid onder akkerbouwers en aanverwante bedrijven in de veenkoloniën om mee te doen aan het nieuwe GLB en de eco-regelingen.

Maar het moet wel wat opleveren voor deze bedrijven. Het is aan de akkerbouwer zelf welke maatregelen het beste inpasbaar zijn op het bedrijf. Meedoen aan de basispremie is altijd gunstiger dan helemaal niet meedoen. Dit omdat een deel van de maatregelen samenhangen met de verplichte wetgeving uit het 7^e actieplan nitraatrichtlijn.

Om de bronzen, zilveren of gouden premie te ontvangen uit de eco-regelingen is afhankelijk van het bedrijf en welke eco-regelingen allemaal mogelijk zijn. De bronzen en zilveren premie zal vrijwel niets opleveren, of enkel een vergoeding zijn voor de kosten die gemaakt zijn, de gouden premie zal wel wat kunnen opleveren. Maar dit vergt op een standaard akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën veel aanpassingen in de bedrijfsvoering, en er zal een minder intensief bouwplan moeten zijn met veel rustgewassen die je goed kunt vermarkten. Het is dus afhankelijk van het soort bedrijf en het type ondernemer wat de beste opties zijn en voor welke eco-regelingen er gegaan moet worden. In principe moet de akkerbouwer zelf onderzoek doen naar de maatregelen die goed toepasbaar zijn op het bedrijf.

Voor de exacte gevolgen van het nieuwe GLB voor veenkoloniale akkerbouwers zal een vervolgonderzoek gedaan moeten worden waarin ook rekening gehouden wordt met de omstandigheden en gewassen die in de veenkoloniën geteeld worden. Hiervoor zullen alle maatregelen definitief moeten zijn en de puntentelling voor de eco-regelingen bekend moeten zijn.

Bronnen

Akkerbouwbedrijf (2022, 02). 7e actieprogramma nitraatrichtlijn: duurzaam bouwplan verplicht. Opgehaald op 16 juli 2022, van: <https://www.akkerbouwbedrijf.nl/actueel/7e-actieprogramma-nitraatrichtlijn-duurzaam-bouwplan-verplicht/#:~:text=In%20november%20verscheen%20het%207e%20actieprogramma%20Nitraatrichtlijn.%20Het,bouwplan%20met%20vang-%20en%20rustgewassen%20en%20%28blijvend%29%20grasland.>

Avebe (2022). Over ons. Opgehaald op 4 mei 2022, van: <https://www.avebe.nl/over-ons/>

Aviko Potato (2022). Rixona wil groeikansen in Europa graag benutten. Opgehaald op 4 mei 2022, van: <https://avikopotato.nl/nl/nieuws/nieuws/22-aviko-algemeen/268-rixona-wil-groeikansen-in-europa-graag-benutten>

Baarda, B. (2014). Dit is onderzoek!: Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek (2^e herz. Dr.). Groningen: Noordhoff.

Berkhout P., A. Eweg, A. Jellema, H. van der Meulen, G. Venema. (2021, 06). Analyse van de landbouw en het landelijke gebied in Nederland: een SWOT-analyse. Wageningen Economic Research. Opgehaald op 18 juli 2022, van: <https://edepot.wur.nl/547682>

Boerderij (2019, 11). Zetmeelaardappel vaste waarde in de veenkoloniën. Opgehaald op 20 april 2022, van <https://www.boerderij.nl/zetmeelaardappel-vaste-waarde-in-veenkolonien>

Boerderij (2021, 12). Samen op weg naar het nieuwe GLB; RVO. Opgehaald op , van: <https://www.boerderij.nl/samen-op-weg-naar-het-nieuwe-glb>

BoerenNatuur (2016). Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Opgehaald op 11 maart 2022, van: <https://www.boerennatuur.nl/wat-doen-we/agrarisch-natuur-en-landschapsbeheer/>

Cbs (2022, 02). Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente. Geraadpleegd op 14 maart 2022, van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table>

Cbs (2022,02). Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar hoofdbedrijfstype, regio. Geraadpleegd op 14 maart 2022, van: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80783ned/table?ts=1643979724576>

Cbs (2022, 02). Akkerbouwgewassen; productie naar regio. Geraadpleegd op 14 maart 2022, van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/7100oogs/table?fromstatweb>

Cosun (2022). Over ons. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van: <https://www.cosunbeetcompany.nl/overons/#:~:text=Cosun%20Beet%20Company%20%28voorheen%20Suiker%20Unie%29%20streeft%20ernaar,%C3%A9%C3%A9n%20van%20de%20meest%20effici%C3%ABnte%20suikerproducenten%20in%20Europa.>

Countus (2022, 01). Het nieuwe Gemeenschappelijke landbouwbeleid. Geraadpleegd op 10 februari 2022, van: <https://www.countus.nl/kenniscentrum/nieuws/het-nieuwe-gemeenschappelijk-landbouwbeleid>

Dijkma, A.M. (2013, 12). Ministerie van Economische Zaken, kamerbrief; Implementatie Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. Opgehaald op 31 maart 2022, van: <https://www.bij12.nl/assets/kamerbrief-over-implementatie-gemeenschappelijk-landbouwbeleid.pdf>

Europese Commissie (2022). De basisbetaling. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/basic-payment_nl

Europa NU (2022). Landbouwbeleid (GLB). Opgehaald op, van: https://www.europa-nu.nl/id/vg9pir5eze8o/landbouwbeleid_glb

Europese Unie (2022). Landbouw. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_nl

Europese Raad (2022, 02). Tijdlijn – Geschiedenis van het GLB. Geraadpleegd op 16 maart 2022, van: <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/cap-introduction/timeline-history/>

Innovatie veenkoloniën (2022). Strategisch landbouwplan Veenkoloniën 2020-2024. Opgehaald op 22 april 2022, van: https://www.innovatieveenkolonien.nl/wp-content/uploads/Strategisch_plan_2020.pdf

Jonkheer E. (2015, 10). Ui op zand is een blijver. Akker Nr. 9 WUR. Opgehaald op 3 mei 2022, van: <https://edepot.wur.nl/361006>

Kuhlman, T., H. Prins, B. Smit, K. Wijnholds (2014). Klimaatbestendige landbouw Veenkoloniën; Maatschappelijke kosten-batenanalyse. Wageningen, Lei Wageningen UR (University & Research centre), Lei 14-040. Opgehaald op 22 april 2022, van: <https://edepot.wur.nl/312111>

Landschapsgeschiedenis (2006). Deelgebieden, de oude veenkoloniën. Opgehaald op 4 mei 2022, van: http://landschapsgeschiedenis.nl/deelgebieden/21-Oude_Veenkolonien.html

Melkveebedrijf (2022, 02). 7e actieprogramma nitraatrichtlijn: duurzaam bouwplan verplicht. Opgehaald op 23 maart 2022, van: <https://www.melkveebedrijf.nl/bemesting/vanggewas/7e-actieprogramma-nitraatrichtlijn-duurzaam-bouwplan-verplicht/>

Nieuwe Oogst (2022). Ingrijpende aanvullende maatregelen nodig voor goedkeuring 7e actieplan. NCM. Opgehaald op 27 juli, 2022 van: <https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/2562/ingrijpende-aanvullende-maatregelen-nodig-voor-goedkeuring-7e-actiepla>

Rijksoverheid (2021, 12). Concept Nationaal Strategisch plan (samenvatting). Geraadpleegd op 9 februari, van: <https://www.toekomstglb.nl/documenten/publicaties/2021/12/03/concept-nationaal-strategisch-plan>

Rijksoverheid (2022). Landbouwbeleid. Geraadpleegd op 9 februari 2022, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/landbouw-en-tuinbouw/landbouwbeleid>

Rozendaal W.J.B., F. Pacilly, H. Hoolsema (2021, 09). Praktijkttoets NSP-GLB. Aequator Groen & Ruimte b.v.. Geraadpleegd op 19 juli 2022, van: Rapport tweede praktijktoets NSP – GLB <https://cdn.nieuweoogst.nu/public/file/204412.pdf>

RVO (2022, 01). Basisbetaling 2022. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van: <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/basisbetaling-2022>

RVO (2021, 11). GLB in 2022 en 2023. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/gemeenschappelijk-landbouwbeleid/2022-en-2023>

RVO (2017, 05). Goede landbouw- en milieuconditie GLB. Geraadpleegd op 3 maart 2022, van: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/gemeenschappelijk-landbouwbeleid/randvoorwaarden-glb/goede-landbouw-en-milieuconditie>

RVO (2021, 11). 7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn. Opgehaald op 31 maart 2022, van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/11/26/7e-nederlandse-actieprogramma-betreffende-de-nitraatrichtlijn>

Spiegel, A., P. Reidsma, Y. Buitenhuis, W. paas, Y. de Mey, P.H. Feindt, J. Candel, P.M Poortvlied, P.M. Meeuwissen (2022, 04) The Case of an Intensive Arable Farming System in the Veenkoloniën, the Netherlands. Cambridge University Press. Opgehaald op 27 juni 2022, van: <https://www.cambridge.org/core/books/resilient-and-sustainable-farming-systems-in-europe/realising-transformation-in-response-to-future-challenges/4A19F6389787B19EED2C9231F5D64FFC>

Staghouwer, H. (2022,02) Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Kamerbrief; aanbieding aanvulling Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid 2023-2027. Opgehaald op 24 maart 2022, van: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-b25b7ab8fd819514a37282e3637f99a9f96cd52c/1/pdf/aanbieding-aanvulling-nationaal-strategisch-plan-in-het-kader-van-het-gemeenschappelijk-landbouw-beleid-2023-2027.pdf>

Subvention (2021). POP3+ verlengd: Nieuwe subsidiekansen voor 2021 en 2022. Opgehaald op 22 april 2022, van: <https://www.subvention.nl/agrarisch/pop3-verlengd-nieuwe-subsidiekansen-voor-2021-en-2022/>

ToekomstGLB (2022). Eco-regeling naar aanleiding van praktijktoets verder verfijnd. Opgehaald op 19 juli 2022, van: <https://www.toekomstglb.nl/actueel/nieuws/2022/06/17/eco-regeling-naar-aanleiding-van-praktijktoets-verder-verfijnd>

ToekomstGLB (2022). Over het GLB. Geraadpleegd op 8 februari 2022, van: <https://www.toekomstglb.nl/over-glb>

Vee & Gewas (2021,10). Aardappelteelt raakt verdienmodel kwijt. Opgehaald op 3 mei 2022, van <https://www.vee-en-gewas.nl/artikel/424365-aardappelteelt-raakt-verdienmodel-kwijt/>

Vogelzang, T.A., P. Berkhout, A. van doorn, R. Jongeneel, K.J. Poppe, A.B. Smit en I. Terluin (2016). Het GLB na 2020; schets voor een herontwerp. Wageningen, LEI Wageningen UR (University & Research centre), Lei Rapport 2016-009. Opgehaald op 2 mei 2022, van: <https://edepot.wur.nl/376098>

Bijlagen

Bijlage 1 Interview Sigrid Arends

Interview Sigrid Arends, Adviseur akkerbouw Noord Drenthe Delphy, 14 juli 11.00 uur

1. Zou u zichzelf willen voorstellen, en wat u allemaal doet?

Ik ben Sigrid Arends, bedrijfsadviseur bij Delphy. Ik bezoek akkerbouwers in de kop van Drenthe. Dit doe ik nu inmiddels 25 jaar. Ik kom als erf betreder bij de boeren, ik geef advies over bouwplannen. Ik geef advies over eigenlijk alle aspecten die op een akkerbouwbedrijf aan de orde zijn. Ik doe daarin ook een stukje administratie ondersteuning. Dus ook het invullen van de gecombineerde opgave. Ook binnen ons team ben ik een spreekbuis, stel dat er akkerbouwers/veehouders zijn die zelf de gecombineerde opgave hebben ingevuld en fouten hebben gemaakt. Dan ben ik de partij die het probeert recht te zetten of voor het hekje in Den Haag moet verschijnen om de mensen te helpen dit weer op te lossen.

Daarnaast ben ik zelf ook akkerbouwer, ik heb een eigen akkerbouwbedrijf met pootgoed, suikerbieten, zaaizaadvermeerdering, natuur inclusieve landbouw doe ik en ik heb vogel/wintervoedselakkers. Ik ben dus zowel adviserend maar ook uitvoerend. Dat maakt het ook mooi, dat je voelt hoe het is als er een adviseur op de dam komt. Ik weet gewoon wat het inhoudt. Dat maakt het ook makkelijker. Mijn rol met de betrekking tot het nieuwe landbouwbeleid, is vanuit het verleden eigenlijk altijd informatie inwinnen.

Kennisoverdracht naar de telers. Nu ook meesturen en kijken of je daar waar de testen zijn, een positieve bijdrage kunt leveren aan de praktische rol. En dan is het ook weer kennis vergaren, kennis verzamelen. En dan ook weer proberen om dat handen en voeten te geven aan de praktijk. Hoe kun je het nieuwe GLB met de 7e nitraatrichtlijn handen en voeten geven wat dan weer binnen de bedrijven ook weer inpasbaar wordt. Daarnaast ben ik ook specialist in bouwplannen met betrekking op bodemgezondheid zoals vrij levende alen, de impact van groenbemesters, wat doet dat met mijn bodemleven?

Ook met die kennis weer een brugje bouwen naar de invulbaarheid/inpasbaarheid van het nieuwe GLB.

2. Wat denkt u dat er gaat veranderen op de akkerbouwbedrijven, specifiek in de veenkoloniën, na invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB)?

In ieder geval dat het inkomen naar beneden gaat, de vaste vergoeding die men nu heeft, gekoppeld aan de hectares die men nu heeft. Stel dat je een bedrijf hebt van 100 ha. Dan kun je kleine 50.000 euro ontvangen. Dat gaat nu naar beneden dat wordt sowieso minder. Als een boer straks zegt, ik doe alleen de basisdingen, dan uit te gaan van het verhaal van de 100 hectare. Dan komt hij uit op 20.000 euro in plaats van bijna 50.000 euro. Daar zit al 30.000 euro tussen. En dan heb je nog de eco-regelingen. Wat men anders ook deed, daar komt nog weer 60 euro overheen, dus zeg maar even voor het gemak. Ze doen brons, dan heb je 300 euro, dus dan heet een bedrijf van 100 hectare een inkomensstroom van 30.000 euro. Terwijl die anders altijd 46.000 euro had op 100 hectare. Dus de onderneming raakt inkomen kwijt. Bij een bedrijf van 100 hectare is dit dus al 16.000 euro wat je minder hebt.

3. Denkt u dat akkerbouwers in het veenkoloniale gebied goed voorbereid zijn op de invoering van het nieuwe GLB (2023)?

Er is niemand goed voorbereid op het nieuwe GLB, want het GLB is nog niet duidelijk. Er zijn nog veel vraagstukken en het is nog niet definitief. Zolang het nog niet in de Staatscourant staat is het niet duidelijk.

4. Denkt u dat de akkerbouwers in het veenkoloniale gebied bereid zijn om mee te doen aan het nieuwe GLB en de bijbehorende eco-regelingen?

Ja dat wel. Wij hebben de laatste jaren vanuit natuur inclusieve landbouw verschillende projecten gedaan. Om te kijken naar de eco regeling, en wat deze kunnen zijn. Dat kan een akkerrand zijn dat kan een groenbemester zijn, slootkant beheer. Maar dat kunnen ook mengteelten zijn. De bereidheid onder de onder de ondernemer is prima, best groot eigenlijk. Alleen een groene boer kan niet rood staan. Je hoort van veel ondernemers dat ze best wel willen, maar het moet bij de ondernemer en het bedrijf passen, ze moeten wel een stukje vrijheid houden. En er moet iets tegenover staan dat er wel een inkomen is. Dus iemand die zegt, ik wil best akkerranden beheer doen. Maar op dat akkerrandenbeheer moet wel een subsidie of een vergoeding voor staan. Dan wil men dat wel.

5. Zijn er knelpunten die ontstaan voor veenkoloniale akkerbouwers door het meedoen aan de eco-regelingen?

We hebben in de veenkoloniën te maken met 1:2 bouwplannen, zetmeelaardappelen. De wetgeving (nitraatrichtlijn) zegt al dat je naar 1:3 moet in de toekomst. Die akkerbouwers moeten al kijken van, hoe moet ik dat gaan doen? Hoe ga ik van een 1:2 aardappelbouwplan naar een 1:3 aardappelbouwplan. Dan is een knelpunt van iemand die zegt van ik wil verruimen in mijn bouwplan, dat was altijd zo dat een bank zei van dat gaan we niet doen want jij moet je vaste geldstroom houden. Brussel wil heel graag dat je naar 1:3 toe gaat en in de toekomst zelfs 1:4. Maar als je kijkt naar hoe het was, dan gaat dat financieel geen rendement geven. Tuurlijk zijn de graanprijzen nu mooi hoog. Blijven we dat houden? Dat is nog even een dingetje. Mensen hebben bij Avebe aandelen, een knelpunt is, je mag minder aardappels uitzetten. Wat gaat er met die aandelen gebeuren? Dat is ook onduidelijk. Ik heb zelf suikerbieten telers, die telen nu 1:3. Hoe gaat dat dan in de toekomst uitpakken? Dat is best lastig. Subsidies zijn vaak van tijdelijke aard. Alles wat je doet met ondersteuning van subsidies is onzeker. Als je gaat focussen op een nieuwe teelt zoals uien, is dat ook onzeker maar, daar kun je op anticiperen want je weet wat de markt kan doen. Met een subsidieregeling weet je nooit wat daarvan over blijft en wat de besluitvorming daarvan is. Want er komt ook een controlerende instantie, die kijken of alles goed gaat. Maar hoe pakt dat uit? Wat ook nog een dingetje is; normaal heb je altijd de gecombineerde opgave, die doe je altijd in het voorjaar. Als je in Drenthe in de veenkoloniën kijkt dan heb je best wel wat te maken met ruilen. Dus akkerbouwers/ veehouders die met elkaar ruilen. En ja vaak in maken mensen pas in januari/ februari (of later) pas de laatste afspraken. Maar je moet nu met het nieuwe landbouwbeleid vanaf 1 december je voorlopige areaal moet aanmelden. Dat is een extra handeling die je moet doen of ik als adviseur moet doen. Wat je normaal 1x per jaar doet. Dan de 15 mei, dan doe je de gewone gecombineerde opgave. En dan uitsluitend de definitieve vaststelling moet je voor 31 oktober indienen. Dus je hebt straks 3

momenten in plaats van 1 moment nu. En dan heb je vaak meer risico van hoe pak het uit. En het duurt langer voordat je het geld krijgt. En de voorwaarden worden steeds lastiger. Je hebt brons, zilver en goud. Maar goud dan moet je eigenlijk al biologisch zijn. Ik ken biologische telers die het best goed voor elkaar hebben. Maar dat is niet voor iedereen weggelegd. Ik ken iemand die heeft biologische broccoli geteeld en daar is geen markt voor. Het is allemaal wel leuk en aardig en men wil wel maar als er geen markt is. Heb je geen verdienmodel. Dat maakt het lastig in die zin. En ook al ben je biologisch en heb je goud dan heb je nog niet dezelfde inkomensstroom als wat er voor die tijd was. Dus dat maakt het ook, tot hoever moet je gaan? Ik ken ook ondernemers die zeggen, ze krijgen ons allemaal maar de rambam, wij doen niet mee. Wij zien wel. Dat kan dus niet. Dat kon bij de betalingsrechten niet en dat kan dus nu ook niet. Want je bent bij de wet verplicht om je grond te registreren en daarbij ook voor de mestboekhouding. Alles wat landbouwgrond is ben je ook verplicht aan te merken als GLB waardig. Dus het moet voldoen aan de landbouwpraktijk. Dan loop je jezelf als ondernemer al zodanig klem want je hebt geen eigen zeggenschap meer over de invulling van.

6. Moeten veenkoloniale akkerbouwers veel maatregelen nemen om mee te kunnen doen aan de eco-regelingen?

Op zich, als iedereen gewoon datgene zou doen wat ze al deden dan hebben ze brons. Dus dat is een groenbemester zaaien, de akkerrand die men al gebruikt. Als je dat doet dan ben je al brons. Maar wil je naar zilver of wil je naar goud dan moet je al veel meer inspanningen doen.

7. Is de vergoeding die de akkerbouwers krijgen voor de eco-regeling een eerlijke vergoeding?

In principe is met het hele nieuwe landbouwbeleid, je raakt meer productieve grond kwijt. Dus dat gaat ten koste van je voedselzekerheid. En je inkomen gaat achteruit. Dus eigenlijk niet.

9. Gaan er veranderingen optreden in het verdienmodel van veenkoloniale akkerbouwers door invoering van het nieuwe GLB?

Er zou wel wat moeten gebeuren want agrarisch ondernemers zitten nu financieel al best pittig.

Er moet wel geld in het laatje anders dan vallen ze om. Daar is deze GLB-regeling, ook met alle beperkingen. Ook al zou je voor goud gaan, dan heb je al minder geld. En dat is best lastig. Heel veel bedrijven hebben er al iets naast. Of de vrouw werkt, of ze hebben een opvang voor kinderen, of ze hebben een camping, of ze doen iets in loonwerk. Boerderijwinkels zie je. Maar het is allemaal extra, extra om hetzelfde geld/inkomen te behouden. Dat is best lastig, want alles wordt ook duurder.

10. Wat zijn de financiële gevolgen voor veenkoloniale akkerbouwers bij invoering van het nieuwe GLB?

De geldstroom wordt minder, en vanuit een andere rol moet er straks meer geld komen. Ook banken moeten straks gaan zeggen, we gaan met een lage rente werken. En ook minister Staghouwer die zegt van joh ik ga bij de wet bepalen, en ook erop aansturen dat banken dat doen. We hebben in het verleden een project veldleeuwerik gehad, maar daar moest je minimaal bijna 2 miljoen financiering aanvragen of in ieder geval 1 miljoen. Dan kwam je er pas voor in aanmerking, en wilde je iets voor 100.000 euro financieren dan kreeg je dat niet. Dus dat ik ook wel weer, wat worden de spelregels?

11. Denkt u dat er veranderingen optreden in het bouwplan van veenkoloniale akkerbouwers na invoering van het nieuwe GLB?

Ja dat moet, dat wordt bij de wet verplicht, 1:3 of 1:4. Als jij nu bijvoorbeeld aardappel, biet, aardappel, graan hebt. Dus dat is 1:2 aardappelen. Dan moet je naar een 1:3, dus dan wordt het aardappel, graan, biet, aardappel. Dus dan heb je voor de invulling wat je normaal doet; stel: Je hebt 100 hectare. Als je nu een 1:2 bouwplan hebt met aardappelen. Dan heb je 50 hectare aardappelen en zeg maar even 25 hectare graan en 25 hectare bieten. Dan moet je naar een 1:3. Dus dan ga je van 50 hectare ga je naar 30 hectare aardappelen. Dus die 20 hectare die overblijft, die moet je invullen. Met of graan, of bieten mag ook niet, dus dan moet je een 4e gewas. Ga je akkerranden doen, ga je alles omlijsten met akkerranden omdat vanuit dat moet vanuit de kaderrichtlijn water, en je hebt sloten. Volgens mij is het maximaal 1% van je areaal dat je maar in akkerranden mag doen. Dus als ik dan 100 hectare heb dan houd ik 1 hectare over. Dan moet daar een ander gewas bij zoals een ui. Nou past dat wel bij je? Of ga je gras telen voor een veehouder? Dus de bouwplannen die zullen wel gaan veranderen. Maar wat daarvoor terug komt is nog niet duidelijk.

12. Wat zijn de kansen en bedreigingen die ontstaan voor akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

Elke verandering is een kans natuurlijk. Men wordt vast wel weer creatief. Maar het wordt wel op dit moment voor een heleboel ondernemers niet meer overzichtelijk. Je weet niet meer waar je staat. Maar daar zullen altijd weer mensen creatief door worden. En er zijn ook mensen die zeggen, we zingen onze tijd wel uit en we zien het wel.

14. Denkt u dat er door de invoering van het nieuwe GLB meer of minder samenwerking ontstaat tussen melkveebedrijven, akkerbouwbedrijven en overige agrarische bedrijven in het veenkoloniale gebied?

Daar waar het is, daar is het al. Daar waar het niet is, dat is ook afhankelijk van waar je zit met het bedrijf. Het kan zijn dat er een akkerbouwbedrijf wordt verkocht en dat daar een melkveehouder voor in de plaats komt. Kijk dan krijg je wel weer een verruiming. Veehouders weg uit het gebied, dan blijft de akkerbouwer over. Ik vind het lastig.

15. Wat zijn de financiële gevolgen van eventuele samenwerking tussen agrariërs (melkveebedrijven/akkerbouwers) in het veenkoloniale gebied?

Je kunt bijvoorbeeld regionaal graan gaan telen voor de veehouder, je kunt zeggen ik doe waar de aardappels weg gaan vallen een mengteelt. Maar dan moet je op voorhand al een veehouder hebben die zegt van ik wil jouw product hebben en dan maak je regionale afspraken. Dus op zich kun jij best daar wel iets neerleggen. Alleen je zit altijd met een beetje oogstzekerheid en de voedselkwaliteit. Kun je dat met elkaar afstemmen, welke afspraken maak je daarover? En dat zijn allemaal nog leerprocessen. Dus er kan best iets ontstaan, maar dan is het nog hoe gaan we dat met elkaar handen en voeten geven en wat voor waarden staan er dan tegenover?

Ik denk dat er in bepaalde gebieden waar straks geen veehouderij meer mag, stel dat de stikstofregels wel doorgevoerd worden en bedrijven moeten wel opgeruimd worden in bepaalde gebieden. Dat daar juist weer akkerbouw gaat ontstaan. En dat is eigenlijk wat bepaalde provincies instanties eigenlijk ook niet willen. Dus er blijft wel een samenhang. Alleen een nadeel is, ik heb bijvoorbeeld ook een akkerbouwer met drie veehouders, goede samenwerking met elkaar. Alleen de akkerbouwer geeft in zijn gecombineerde opgave alleen maar aardappels en bieten op. Bouwplankundig, op gebied van zijn bodemgezondheid, komt hij maar 1 keer in de 7 jaar op hetzelfde perceel terecht met zijn aardappelen. Dus hij doet het eigenlijk voor de eco-regelingen heel goed, alleen het meetmoment in de gecombineerde opgave heeft daar gewoon geen ruimte voor. Dat maakt het lastig, want eigenlijk ben je met een hele goede samenwerking bezig maar daar word je niet op beloond.

1. Zou u zich kunnen voorstellen? En kunnen uitleggen wat u bij LTO doet?

Samen met mijn vrouw en onze zoon heb ik een akkerbouwbedrijf in tweede Exloërmond. Het akkerbouwbedrijf heeft een omvang van 225 hectare. We telen zetmeelaardappelen, suikerbieten, consumptieaardappelen en uien. Ik ben bestuurlijk actief voor de vakgroep akkerbouw bij LTO Noord. Ik hou me bij LTO bezig met het gemeenschappelijke landbouwbeleid, dit is echt een hot item, we kijken hoe het uitpakt en we maken ons best wel zorgen over de gevolgen. Ook in combinatie met het 7e actieplan nitraatrichtlijn. Met name op de lichte (zandgronden) grond zien wij daar echt grote veranderingen ontstaan, dat gaat 1 2 3 niet een nieuw verdienmodel opleveren.

2. Hoe ziet het gemiddelde huidige akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën er op dit moment uit?

Zetmeelaardappelen, suikerbieten en graan is zeker de hoofdmoot. Een aantal mensen zijn de laatste jaren gestart met de teelt van uien. Een enkeling is begonnen met wat wortelen erbij. Zo zijn er diverse mensen die toch wel het een en ander proberen. Dit doen ze om te zoeken naar een beter verdienmodel. Nu is het wel gunstig dat de prijsontwikkeling van graan positief is. Als je de bekijkt dan komt het allemaal in een ander daglicht te staan, allen de vraag is maar hoe structureel deze prijs is. De bedrijfsgrote hier bij ons in de regio is denk ik wel bovengemiddeld. De laatste jaren is die best wel sterk toegenomen in het veenkoloniale gebied. Ik denk dat het gemiddelde bedrijf een omvang van +- 120/ 150 hectare heeft.

3. Zijn er de afgelopen jaren opvallende veranderingen geweest in het veenkoloniale akkerbouwbedrijf? (denk aan bouwplan, bedrijfsvoering etc.)

Dat is ook de teelt van uien, wij doen dat nu al voor het 15e jaar op ons bedrijf. Wij waren daar wel een pionier mee. Steeds meer mensen zijn dat ook gaan doen. Dat neemt wat toe. Wat je ook ziet is, een wat kritische houding richting Avebe. Dat was de laatste paar jaar was dat zo. Op dit moment is dat iets gunstiger. Dat heeft er wel toe geleid dat mensen ook keuzes maken om andere aardappelen te telen zoals aardappelen voor Rixona of consumptie of iets anders.

4. Wat denkt u dat er gaat veranderen op de akkerbouwbedrijven specifiek in de veenkoloniën na invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid? Wat zijn de belangrijkste veranderingen?

Als ik op dit moment mijn boekhoud rapport opendoet is het bedrag dat ik ontvang voor de GLB echt wel de moeite waard. Ik denk dat dat gaat veranderen. Zeker als we het over nettoresultaat hebben. We zeggen allemaal wel, het is mogelijk om hetzelfde bedrag te scoren. Maar je moet daar dan heel veel moeite voor doen. Op de eerste plaats de conditionaliteit, vruchtwisseling eisen, 4% uit productie. Daar staat natuurlijk weer

tegenover dat je de beschikking krijgt over 8 meter breedte van de sloten als je die hebt. Dat is dan een kleine pleister op de wonden. Wat je zult gaan zien is dat over hoekjes, minder rendabele hoekjes, dat die uit productie gaan worden genomen ten behoeve van die 4%. Dat is voor wat betreft de conditionaliteit. En als we het dan over de eco-regelingen hebben, het punt over brons, zilver of goud. Zoals je stand van zaken nu is, gaat de meerderheid dat niet halen. En dat zal betekenen dat men er ook voor kiest om daar niet aan mee te doen. Als je er wel voor gaat, zul je veel meer kosten moeten maken om aan de eco-regelingen te voldoen. Om op biodiversiteit te scoren of je moet andere zaken aanschaffen op je bedrijf. Of je bedrijfsvoering gewoon wijzigen.

5. Denkt u dat akkerbouwers in het veenkoloniale gebied voorbereid zijn op de invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid?

Ik denk dat ze totaal niet daarop voorbereid zijn. Wel, ik krijg wel elke dag steeds meer te horen dat mensen zich zorgen maken. Avebe heeft pas weer een ronde gehouden met de district raadsvergaderingen, die hebben dat daar gelukkig ook genoemd. En ja dan komt het besef wel steeds meer dat er wel wat gaat veranderen. Maar de werkelijke impact zijn mensen nog niet van doordrongen denk ik. En wat ik jammer vind, 1 januari 2023 moet het gaan starten. En het is zo dat de regelgeving nog niet helder is. Het wordt elke dag aangepast. Kijk wij zijn wel al bezig met de planning in ons achterhoofd voor volgend jaar. Nou dat is echt heel lastig aspect, met name de onzekerheid. Waar gaan we naar toe. Mensen gaan in eerste instantie zeggen, nou dan doe ik niet mee. Maar ik denk dat gewoon op heel veel bedrijven een hele grote impact gaat krijgen voor wat betreft de omzet en dus inkomen.

6. Wat denkt u dat de bereidheid is onder akkerbouwers om aan de maatregelen, verplichtingen en eco-regelingen in het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid te voldoen?

Ik denk dat de bereidheid best wel groot is. Als hij haalbaar is voor acceptabele kosten. Als jij uit kunt rekenen dat je er wat aan kunt verdienen dan heb je er wat voor over. Maar als je 160 euro kunt scoren voor de eco-regelingen maar je moet er ruim 100 euro aan investeringen en moeite voor doen, en je krijgt er dus ook nog beperkingen bij voor de uitvoering van je bedrijf. Dan zullen mensen keuzes gaan maken dat ze hier niet aan mee doen daarmee. Dat is niet mooi voor ons. Maar dat is ook niet mooi voor LNV. Want die willen dit beleid gebruiken voor een stuk duurzaamheid op de boerenbedrijven te bevorderen en te stimuleren en te implementeren. Die gaan ze dan missen. En waar ik dan een beetje bang voor ben als boeren zeggen ik doe niet mee. Dat het dan terugkomt in dwangmatige regelgeving.

7. Ziet u kansen of bereidingen door het veranderende gemeenschappelijke landbouwbeleid voor veenkoloniale akkerbouwers?

De kansen die ik zie, zijn best wel heel erg beperkt. We zullen meer moeite moeten doen voor minder. Dat is geen kans. Als je het vergelijkt met hoe het vandaag is. Als je het anders bekijkt, feitelijk is het zo dat ze ons nu alles afhalen wat wij vanuit het verleden hebben opgebouwd. En dat kun je weer scoren door aan de conditionaliteit te voldoen en door aan de eco-regelingen te voldoen. En als je het helemaal mooi wil doen nog met het ANLB meedoen. Je moet daar veel moeite voor doen om dat bedrag weer te gaan scoren.

8. Gaan deze kansen of bedreigingen extra kosten of opbrengsten opleveren voor akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

De bedreigingen die ik zie is inkomstenderving voor de bedrijven in de regio en het inkomen zal daarbij onder druk komen te staan.

9. Wat doet dit met het verdienmodel van de veenkoloniale akkerbouwer?

Ik denk dat die onder druk komt te staan. Ik weet ook uit ervaring, dat als er vandaag wat gebeurt dan gaat dit reacties opleveren. En ik weet niet in welke zin maar soms kan er ook weer andere zaken naar voren komen. Je moet het ook niet altijd te negatief zien. Maar ja dat is wel een risico.

10. Wat denkt u dat de grootste kans/bedreiging is voor de akkerbouwer in de veenkoloniën?

Hetzelfde als hierboven genoemd.

11. Denkt u dat de bouwplannen van akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën gaan veranderen?

Op basis van het GLB wordt het bouwplan beperkt denk ik. Maar op basis van 1:4 rustgewassen uit de conditionaliteit, als je dan 1:2 zetmeelaardappelen teelt en daarnaast suikerbieten en graan. Waar ga je dan de ruimte vinden voor de suikerbieten en wat ik lastig vind. Als ik met een buurman samenwerk. Bijvoorbeeld een melkveehouder en dan huren van grond. Hoe is dat inpasbaar. Dat is nog heel moeilijk om daar wat over te zeggen. Die onzekerheid is lastig. Helemaal als je bedenkt dat wij in de richting van Avebe en Cosun gewoon afspraken hebben gemaakt door leveringsplichten die we hebben. Hoe dat ingevuld wordt, nou ik weet dat niet. En dat weet Avebe ook nog niet, en Cosun ook nog niet. Die zijn ook in afwachting hoe het definitief gaat worden. Dat is gewoon onzeker. Als het onzeker is wordt men onrustig en weet men het niet meer zo goed.

In het kader van de conditionaliteit die samenhangt met het 7e actieplan nitraatrichtlijn zal er een 1 op 4 teeltrotatie moeten plaatsvinden op perceel niveau en zal er grond verloren gaan aan teeltvrije zones. Om de teeltrotatie voor elkaar te krijgen zal er grond geruild moeten worden.

12. Hoe ziet u de samenwerking tussen akkerbouwers en andere agrarische bedrijven in het veenkoloniale gebied?

Voor wat betreft het 7e actieplan nitraatrichtlijn (de conditionaliteit) moet je perceel gericht kijken. Hoe je het invult, als je dan maar 1 keer in de 4 jaar een rustgewas teelt tot 2027 dan is dat wel in te vullen maar wat dat voor een impact krijgt in de richting van het GLB, dat is weer bedrijfsgericht en daar moet je een geheel van maken. En dan heb je nog een eventuele wel of niet samenwerking met melkveehouderijbedrijven. De discussie over de grondgebondenheid. In theorie kun je een hele mooie match maken met een akkerbouwer en een veehouder. Een akkerbouwer heeft grond om mest te plaatsen een veehouder heeft dat niet. Daar zou je elkaar eigenlijk door goede afspraken moeten kunnen vinden. En dan ben je naar mijn idee grondgebonden. Maar dat wordt niet inpasbaar gemaakt. Ik vrees dat er niet beter opgaat worden na de plannen van Van der Wal die bekend worden gemaakt.

13. Hoe zien andere akkerbouwers in het veenkoloniale gebied deze samenwerking?

Die zitten ook in die onzekerheid. Doordat ik bestuurlijk betrokken ben, weet ik meer. Dan ben je daar eerder mee bezig dan andere partijen. Dat is wel een onzekerheid die nog niet helder is hoe die ingevuld, moet worden. De samenwerking akkerbouw veehouderij is al fantastisch in de veenkoloniale regio. Alleen het is weerbarstig om te zien hoe die nu inpasbaar is en wordt gemaakt. En dan heb ik het nog niet gehad over de samenwerking met bollentelers of andere gewassen. Ik denk wel dat de kleinere bedrijven nog wel een kans hebben. Ik denk wel als je gewoon een bedrijf hebt met 1 op 4 suikerbieten, 25 % granen en de rest zetmeelaardappelen. Dat je daar nog wel verder mee komt. Maar je moet wel aan die 4% voldoen en akkerranden etc. daar zul je aan moeten voldoen. Voor een kleiner bedrijf zal dat misschien nog wel makkelijker zijn dan voor een groter bedrijf. Als jij gewoon een helder bedrijf hebt met suikerbieten, aardappelen en granen dan ga je nog wel een eind komen. Maar de biodiversiteit dat blijft een lastig punt om op te scoren. De graanprijzen zijn nu goed maar als dit weer terug gaat naar hoe het eerder was dan zal er wel een stuk minder inkomsten zijn. Het gemiddelde bedrijf zal dan geen wereld saldo meer halen. Het groter bedrijf die veel huren en ruilen komen wel in de problemen om ruimte te vinden. Ik hoop dat het 1 januari 2024 wordt dat het nieuwe GLB ingaat en dat we 2023 kunnen gebruiken als leerjaar.

Bijlage 3 Interview Henry Withaar

Interview Henry Withaar, adviseur Mest & Mineralenwetgeving Agrifirm, 5 juli 15.30 uur

1. Zou u zichzelf kunnen voorstellen en wat u functie is bij Agrifirm?

Ik ben werkzaam bij Agrifirm als adviseur mest en mineralen. Daarnaast houd ik mij bezig met het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid, dat is er zo bij naast gerold. Ik heb de opleiding dier- en veehouderij gedaan aan de HAS in Dronten.

2. Hoe ziet het gemiddelde huidige akkerbouwbedrijf in de veenkoloniën eruit?

Vaak is het standaard akkerbouw bouwplan 1:2 aardappelen, 1:4 bieten, 1:4 granen, een aantal verbouwd hierbij ook nog uien. En er zijn nog wat andere alternatieven.

3. Zijn er de afgelopen jaren opvallende veranderingen geweest in het veenkoloniale akkerbouwbedrijf? (bouwplan, bedrijfsvoering etc.)

Zoals ik het zie, iets meer verschillende gewassen zoals uien en valeriaan. Vooral uien, dit komt de laatste jaren op. Wat ik ook zo nu en dan zie is, agrariërs die inzetten op bufferstroken en subsidiabele pakketten. Soms ook wel ingezet vanuit de gewasbeschermingsmiddelen wetgeving. Een voorbeeld hiervan is het aanleggen van een akkerrand, zodat er verder af wordt gebleven van de watervoerende sloten.

4. Wat denkt u dat er gaat veranderen op de akkerbouwbedrijven specifiek in de veenkoloniën na invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid? Wat zijn de belangrijkste veranderingen?

Wat een van de belangrijkste stukken is, is dat iedereen verplicht 2 meter bufferstrook gaat aanleggen. Dus dat kost een deel van de oppervlakte en het tweede is, in de veenkoloniën zie je nog wel eens twee jaar zetmeelaardappelen op een perceel. Dit kan dat straks niet meer in verband met de teeltrotatie. Toch verwacht ik wel dat agrariërs aangehaakt blijven want, het GLB is in principe vrijwillig, je zou kunnen uitstappen. Die bufferstrook is aan de ene kant GLB, maar is ook verplicht vanuit het 7e actieplan, dus je hebt eigenlijk geen keuze. Veenkoloniaal is wel vrij veel grote sloten, je hebt ook een eis van 4% onbeteeld land. Je mag de bufferstrook + de sloot die naast de bufferstrook ligt meetellen. Dus ons idee is dat veel bedrijven wel aan die 4% gaan komen. De gewasrotatie zorgt ook voor verandering, er zal vaker een ander gewas tussendoor geteeld gaan worden en iets minder mogelijkheden voor aardappelen.

5. Denkt u dat de akkerbouwbedrijven in het veenkoloniale gebied voorbereid zijn op de invoering van het nieuwe GLB in 2023?

Mijn eerste ervaring is van niet. Vorige week heb ik voor het eerst voor een grote groep mijn verhaal gehouden. Je hebt wel een aantal boeren die betrokken waren bij de pilots. Bijvoorbeeld om de eco-regelingen te bekijken en de impact op hun bedrijf zit. Laten dat tussen de 5-10% van de boeren zijn. Ongeveer 80-90 % van de boeren heeft er voor mijn gevoel nog weinig kaas van gegeten. Je krijgt er dit jaar al mee te maken want 1 januari gaat

het in, maar heel veel boeren staan er nog niet bij stil. Vanuit RVO is er ook weinig communicatie de laatste tijd. Er zijn veel partijen die een mening er over hebben en er dingen over schrijven zoals natuurbeheer etc. Belangenbehartigers komen ook met dingen zoals, dat is nu het voorstel dat gaan we er proberen uit te krijgen. Ik denk dat agrariërs door de bomen het bos niet meer zien. Omdat er zoveel partijen iets van vinden. Dus wat vindt iemand of wat is dan echt wetgeving en waar moet ik me aan houden.

6. Wat denkt u dat de bereidheid is onder akkerbouwers om aan de maatregelen, verplichtingen en eco-regelingen in het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid te voldoen?

GLB sowieso wel. De bufferstrook is verplicht en daarmee kom je in de veenkoloniën al snel naar de 4% onbedeelde grond. Dan de gewasrotatie is wel een mouw aan te passen. De andere basiseisen zijn niet zo van invloed op de akkerbouw. Eco-regelingen vind ik iets lastiger. Wij zijn op dit moment ook aan het rekenen met de eco-regelingen. Maar de lijst is nog steeds niet definitief, ik vind het lastig om in te schatten. Zoals de vroeg oogsten rooigewassen, je moet wel echt aardappelen telen die je vroeg rooit (voormalers), maar niet iedereen komt hier ook voor in aanmerking. Dat is ook wat je zelf wilt en niet. Dat heb ik niet 100% in beeld in hoeverre mensen er echt op gaan sturen, ik denk dat dat de eerste jaren wel beperkt is. Je hebt natuurlijk rustgewas is een eco-regeling, dan vroeg rooien dan heb je er al een paar te pakken. Het eerste idee is dat het wel redelijk gaat lukken, maar of dat voor iedereen geldt, en kom je aan genoeg punten? Het eerste idee was dat, je hebt dan de schijf van vijf bij de eco-regelingen, dan het onderdeel landschap niet te halen was. Je ziet nu ook dat de punten omhoog zijn gegaan, dat is omdat de overheid de boeren mee wil hebben. Dat er bijvoorbeeld eerst 3 punten stonden voor het onderdeel landschap en dat dit er nu 30 zijn. Ik durf niet zeggen als je je standaard bouwplan invult hoe ver je dan al komt. Of dat je dan nog heel veel extra dingen moet doen. Dat is meer een rekensom maken.

7. Ziet u kansen of bereidingen door het veranderende gemeenschappelijke landbouwbeleid voor veenkoloniale akkerbouwers?

De bedreiging zit vooral in het algemeen dat, je levert in op beteelbare oppervlakte door de bufferstroken. Kansen zijn er ook wel. Kies je er bijvoorbeeld voor om biologisch te worden, dan heb je automatisch niveau goud. Nu krijgt een biologische boer, net zoals een gangbare boer ongeveer rond de 350 euro aan uitbetaling, als hij biologisch word gaat hij zomaar naar de 450 euro. Biologische landbouw wordt gestimuleerd, de mogelijkheden om te schakelen naar biologisch worden makkelijker. De stap wordt makkelijker gemaakt. Verder is het wel afwachten hoe de eco-regeling uitpakt. Het streven is wel dat 60-70% mee gaat doen. Daarom is Nederland ook al ingedeeld in twee regio's om mensen aangehaakt te houden.

Ik zie een veel grotere bedreiging voor het 7e actieplan nitraatrichtlijn door de 1:3 rotatie in 2027. Dat betekent gewoon dat 1/3 van het aardappel areaal ingeleverd moet worden grofweg. Elke boer heeft daar dan mee te maken. Ik begrijp ook wel dat Avebe hier ook naar kijkt. Een individuele boer zal misschien wel een keer de mogelijkheid hebben om met een veehouder wat meer te ruilen, zodat de daling iets beperkt blijft. Maar gemiddeld genomen komt er niet zo heel veel oppervlakte bij. Dus dat betekent een heel stuk minder areaal om aardappelen te telen.

8. Gaan deze kansen of bedreigingen extra kosten of opbrengsten opleveren voor akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

Een kans is dat er steeds meer geld vrij komt voor natuurbeheer. Dat zie je ook wel met akkerranden en wintervoedselvelden. Je zult er misschien niet helemaal rijk van worden. Maar een voorbeeld is dat wanneer je nu een wintervoedselveld hebt, dan krijg je ook een dikke 2000 euro per hectare voor, terwijl de inspanning relatief weinig is. Dus ja het is een heel zeker inkomen. Kijk bij de eco-regelingen word je wel iets meer op resultaat afgerekend. Je weet van tevoren al wat je gaat verdienen en wat je er voor moet doen, dus dat is zeker een kans.

Wij hebben het doorgerekend met KWIN-cijfers. Maar als je dan kijkt naar de zwaardere ANLB-pakketten. Echt zoals nu dan de beheerde akkerranden en wintervoedselvelden. Zodat je het hoogste bedrag per hectare krijgt. Dan blijft eronder aan de streep best wel wat over. Dat zijn misschien geen aardappels of bieten maar graansaldo's kom je wel vrij makkelijk over.

En akkerranden, het is net hoe deze in de eco-regelingen gaan uitpakken en of je extra oppervlakte kan inzetten. Als je in de eco-regelingen een stap hoger kan dus van brons naar zilver geloof ik wel dat mensen er gebruik van gaan maken. Nu liep je er wel eens tegen aan dat een boer in een bepaald gebied wel wat wil doen maar dat er in zijn gebied geen mogelijkheid was omdat het alleen in aangewezen gebieden kon. En met de eco-regeling is het landelijk/gebiedsgericht. Dus de drempel om in te stappen wordt een stuk lager. Omdat elke maatregel op elke boer toe te passen is, dus je hebt meer keuze.

9. Wat doet dit met het verdienmodel van de veenkoloniale akkerbouwer?

Dit heb ik niet exact in beeld. Het is een beetje de vraag van wat de vergoedingen zijn. Voor een aantal bedrijven kunnen we in de simulatietool kijken en de eco-regelingen door rekenen. Maar het nog een beetje onzichtbaar en je hebt er geen gewassaldo naast staan. Als je hele hoge prijzen hebt zoals nu dan is het niet interessant om aan ANLB etc. mee te doen maar als je daaraan mee doet zorgt het wel voor een stuk zekerheid.

10. Wat denk je dat de grootste kans/bedreiging is voor de akkerbouwer in de veenkoloniën?

Grootste kans is dat je met de eco-regelingen en ANLB een heel zeker inkomen hebt. De stabiliteit in de bedrijfsvoering wordt groter. Nu is alles nieuw, maar als alles draait dan heeft elk bedrijf zijn rol in het systeem wel gevonden. Je wordt beloond voor dingen die je ook nu al doet, en elk bedrijf kan zelf kiezen. Dit is veel minder strikt dan dat het eerst was.

In het algemeen is de grootste bedreiging dat de totale pot met geld een stuk kleiner wordt. Dus gemiddeld genomen per bedrijf ontvang je gewoon minder. Linksom of rechtsom in principe wordt de pot leeg gemaakt. Er zit een maximum aan. En schrijven er veel mensen in dan zal het bedrag lager worden of de eisen strenger worden. En dat is wel iets van de laatste jaren, dat het GLB-budget lager word. Dan kom je weer op een punt, als het te laag wordt dan haken mensen weer af.

11. Denk je dat de bouwplannen van akkerbouwbedrijven in de veenkoloniën gaan veranderen?

Door het GLB-beleid in de veenkoloniën denk ik niet zo zeer. Vooral de bufferstroken aanleggen dat is wel een ding. In principe gaat er wel zoveel procent van je areaal verloren. Maar dat is vanuit het 7e actieplan al verplicht. De grote verandering in het bouwplan komt van het 7e actieplan dat staat los van het GLB. Boeren gaan denk ik wel de bufferstroken inzetten voor de eco-regelingen. En inzetten op meer vergroening ten opzichte van nu.

12. Hoe zie je de samenwerking tussen akkerbouwers en andere agrarische bedrijven in het veenkoloniale gebied?

Vanuit het GLB zie ik het niet zo zeer. Misschien wel iets meer vraag naar samenwerking. Omdat veehouders ook niet continu mais kunnen telen op een perceel. Gewasrotatie speelt bij veehouders misschien ook wel iets. De derogatiebedrijven hebben hier niet veel last van maar in de veenkoloniën zitten ook veehouders die dit niet hebben en dus meer mais telen. Zulke bedrijven zullen wel meer gewasrotatie moeten toepassen omdat continueelt van mais ook niet meer mag. Met 1 op 4 rustgewas komt er misschien ook minder plek in het bouwplan voor uien.

13. Hoe zien andere akkerbouwers in het veenkoloniale gebied de samenwerking?

De meeste akkerbouwers zijn niet zo blij met mais, om de aaltjes enz. Wat wel weer het punt is, is grondgebondenheid. De samenwerking is nu wel redelijk goed maar kan wel slechter worden door het aantal ha blijvend grasland dat veehouders moeten hebben steeds meer gaat worden. We verwachten dat ruilen straks lastiger worden maar dat is net hoe de regels rondom blijvend grasland gaan uitpakken. Nu zit er geen gebondenheid aan hectares aan de nieuwe GLB-systeem. Ik zie de impact op grote en kleine bedrijven niet verschillen. De kleine bedrijven hebben als voordeel dat ze een iets grotere basisbetaling hebben over de eerste 40 ha. Het is ook nog de vraag welke volgteelt als tussengewas wordt aangemerkt. Het lijkt me logisch dat we straks niet meer 2 jaar achter elkaar aardappels kunnen telen. Onderzaaien gaat waarschijnlijk onder de eco-regeling vallen.

1. Zou u zichzelf kunnen voorstellen en wat u allemaal doet?

Mijn naam is Stephanie Ten Kate, ik ben in 2020 gestart bij Countus. Als intern specialist voor de intensieve veehouderij. Maar eigenlijk heel breed gestart in wet- en regelgeving, mest, GLB en een stuk communicatie. Dat is dan wel de hoofdmoot, enerzijds de intensieve veehouderij, op het gebied van een stuk ondersteuning in bedrijfsadvies. Analyses, tools. En aan de andere kant wet- en regelgeving en communicatie. Dat nieuwe GLB zat er aan te komen, het was eigenlijk de vraag, wie gaat zich daarin vast bijten? Dat heb ik toen op mij genomen. Dus van af begin af aan de nieuwe regelgeving gevolgd. Alle Webinars, die vanuit Rvo gegeven werden gevolgd. Alle eco-regelingen en ontwikkelingen op de voet gevolgd. En eigenlijk alles bijgebeend wat maar gepubliceerd werd.

En ook in GLB verband vragen gesteld aan Rvo, wat er nog niet bekend is. Wat nog niet bekend is wordt vaak op de lange baan geschoven. En ook de tool die beschikbaar is via Countus, die heb ik ontwikkeld vanaf de basis, en natuurlijk wel hulp hierbij gehad van collega's. Ook hebben we een Webinar georganiseerd om klanten te informeren. Ook heb ik een aantal relatie bijeenkomsten gedaan en hierbij het GLB besproken. Dit heb ik samen met collega's uit andere regio's besproken en samen een presentatie opgezet.

2. Wat denkt u dat er gaat veranderen op de akkerbouwbedrijven, specifiek in de veenkoloniën, na invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB)?

Om het algemeen op akkerbouw te houden. Merken we eigenlijk al vrij snel, dat de punten, als we het hebben over het punten en waardensysteem bij de eco-regelingen, vrij lastig te behalen zijn. En dat als je wel de punten kunt behalen, dan moet je eigenlijk ontzettend veel inspanningen verrichten. Maar dan kom je wel al vrij snel in goud terecht. Dit was dan onze eerste indruk. Nu zijn de punten wel zo bijgeslepen dat het voor een akkerbouwer nog steeds wel heel lastig wordt. De waarde is al in zoverre verandert dat het gat tussen brons, zilver en goud wel zo groot is dat het ook niet per se gelijk goud wordt. Nou heeft Staghouver wel in de brief aangegeven dat de punten nog weer worden aangepast. En voornamelijk omdat akkerbouwers het zouden moeten kunnen halen. Omdat nu uit de tweede praktijkproef blijkt dat het eigenlijk voor iedereen heel lastig was. Gaat het vooral om biodiversiteit en ik dacht landschap, 'uit mijn hoofd', en er wordt dus beloofd dat die punten nog worden bijgeschaafd zodat het vooral voor akkerbouwers ook haalbaar wordt. En eigenlijk hadden wij wel een klein beetje gehoopt dat het niet, zo zeer de punten zouden zijn, maar de keuze aan activiteiten. Dat die zouden worden uitvergroot. Want in het begin werkten we bijvoorbeeld nog met niet kerende grondbewerking, als optie, die zit er nu niet meer in. Er wordt wel gezegd dat deze in 2024 er bij komt. En de reden dat hij er nu nog niet in zit dat zou zijn omdat die niet controleerbaar is. En ze willen wel dat er een controle op zit aan het einde. Heb je het wel of niet behaald en hoe gaan we dat controleren.

3. Wat denkt u dat de belangrijkste verandering wordt door het nieuwe GLB voor veenkoloniale akkerbouwers, ten opzichte van het oude GLB?

Dat ze hun bouwplan eigenlijk in zoverre moeten aanpassen, dat het eigenlijk niet meer voldoet aan hoe ze het zelf zouden willen invullen. En dat er productieve hectares ingeleverd moeten worden voor niet-productieve hectares. Omdat je eigenlijk anders al niet mee zou kunnen doen aan de basispremie en dan nog los van de eco-regelingen. Dat zit hem dan voornamelijk op dat 4% niet-productieve areaal. En dat is natuurlijk als je grasland en bouwland hebt, dan geldt het alleen voor jouw stukje bouwland en dan wordt die 4% al een stuk minder. Maar als je akkerbouw bent, ja dan tikt die 4% wel heel hard aan. En het is wel zo dat je, als je toch vanuit de wet al verplicht bent om bufferstroken te realiseren bijvoorbeeld, dan mogen die wel meetellen. Maar als je kijkt naar als je die niet hebt of ja, hoe ga je dan die 4% inrichten? Dat vind ik nog best een uitdaging. Het productieve inleveren voor het niet-productieve, dat dat echt wel een belemmering wordt.

4. Denkt u dat akkerbouwers in het veenkoloniale gebied goed voorbereid zijn op de invoering van het nieuwe GLB (2023)?

Ja dat vraag ik mij af. Ik hoor wel hier en daar wat oproer. En ik denk dat Ruthger Steenbeek dat nog het beste kan vertellen. Dat hij ook wel hoort van als het zo moet dan ga ik helemaal niet meedoen. Want dat is natuurlijk wel zo, als jij hectares moet inleveren voor een goede productie. Ja, weegt het dan nog tegen elkaar op? Anderzijds als jij meer dan 100 hectare hebt, en er zit 220 euro op, en je zou ook nog goud kunnen krijgen, en wat is dat 420 euro, en dat keer die 100 hectare, kijk dat is natuurlijk wel een heel bedrag. Maar reken maar is uit wat je ervoor inlevert. Ik vraag me af hoeverre ze daarop voorbereid zijn. Of ze inderdaad zeggen van als het zo moet, doe ik niet mee en dan gaan ze zich er ook niet in verdiepen. Maar er zullen er ook wat zijn die zich daar al wel mee bezig houden of die al wat extensiever bezig zijn en daardoor makkelijker het GLB inrollen. Ja dat durf ik zo niet te zeggen.

5. Denkt u dat de akkerbouwers in het veenkoloniale gebied bereid zijn om mee te doen aan het nieuwe GLB en de bijbehorende eco-regelingen?

Die eco-regeling weet ik eigenlijk niet. Kijk als jij inderdaad al vanuit de wet verplicht bent om bepaalde inspanningen te verrichten. En je kunt daarmee makkelijk de basispremie behalen. Dan kun je nog een keer 60 of 100 of 200 euro per hectare erbij verdienen, maar dan moet dat wel makkelijk mogelijk zijn. En ik denk dat met de activiteiten die er nu voor staan is het heel erg afhankelijk of het nou die 60 of die 200 euro wordt. Want voor die 60 euro kan het denk ik gewoon niet uit.

Het gaat dan bij akkerbouwers om de volgende eco-regelingen:

- Rustgewassen 1:3, vanuit de wet 1:4. Dit geeft al wel wat weerstand. Voor een eco-regeling is dit zelfs 1:3. Nu zijn er wel akkerbouwers die al 1:4 deden. Die zouden er dan een schepje boven op moeten doen. Dat zou nog wel te doen zijn. Maar dan ben je er nog niet. Want dan heb je nog maar 1 eco-regeling, die zal niet alle punten opleveren.
- Strokenteelt, als ik de tweede praktijkproef zie wordt deze niet tot nauwelijks toegepast. Dan moet je 5 gewassen op 1 perceel telen.

- Er zijn er gewoon heel veel regelingen toepasbaar voor alleen de melkveehouderij, zoals de verlengde weidegang. Langjarig grasland zal een akkerbouwer ook niet hebben in het algemeen.
- Meerjarige teelt, zal nog een keer kunnen. Die telt dan wel pas in het tweede jaar mee. Dan zou je daar dit jaar al rekening mee moeten houden.
- Vroeg oosten rooigewassen, zou ook nog kunnen. Ik geloof ook dat die gewaslijst is uitgebreid gelukkig. Want volgens mij stond er eerst alleen bieten op, nu kun je ook de aardappels inzetten.
- Groenbedekking is er nog
- Onderzaaien vang gewas

Er zijn wel wat mogelijkheden, maar ik heb zo even niet scherp of je ook met dat soort activiteiten de punten kunt behalen. Er zal er altijd een tussen zitten die wel wat van je vraagt waar je eigenlijk niet op zit te wachten.

6. Zijn er knelpunten die ontstaan voor veenkoloniale akkerbouwers door het meedoen aan de eco-regelingen?

Vroeg oosten rooigewassen zullen niet allemaal in één keer kunnen. Dat zou dan van tevoren in de afzet moeten worden afgesproken. Daar zal je niet je volle hectares aardappels en bieten op kunnen inzetten.

7. Is de vergoeding die de akkerbouwers krijgen voor de eco-regeling een eerlijke vergoeding?

Ik denk dat het heel erg verschilt per akkerbouwer. Dat is afhankelijk van de inspanning die je nu al doet, met wat je straks zou moeten doen. Het is een beetje; van hoe ver moet je komen?

Als ik heel eerlijk ben is de vergoeding eigenlijk niet eerlijk. Omdat de productieve hectares gewoon ingeruild moeten worden voor niet-productief. Maar aan de andere kant is het ook wel lastig, want is gewoon lastig meten. Want ergens zal het je iets opleveren. Als je er toch vanuit gaat dat het een duurzamere bedrijfsvoering stimuleert. En je zou bijvoorbeeld de bodem verbeteren, dan heb je er in de komende jaren misschien ook wel weer gemak van. Maar daar ben ik ook geen wetenschapper voor en daar zijn vast wel onderzoeken naar gedaan.

Maar dat kan ik niet in cijfers uitdrukken wat het gaat op leveren. En dat maakt het ook zo lastig want op de korte termijn weet je wel wat het je kost en wat het je oplevert. Maar op de lange termijn kun je dat eigenlijk nog niet inschatten. Maar zo op het eerste oog is het meer een compensatie. Kijk het zal niet voor iedereen in de kosten lopen. Over het algemeen zal het wel kostendekkend zijn. En dan is het dus het verschil met de afgelopen jaren, toen was het meer een extraatje. En nu is het een compensatie en dat voelt dan wel als een min.

8. Gaan er veranderingen optreden in het verdienmodel van veenkoloniale akkerbouwers door invoering van het nieuwe GLB?

Ja het verdienmodel moet denk ik sowieso richting het extensievere bouwplan schuiven. Dat zal toch de toekomst worden, ook los van het GLB. Dus misschien zorgt dit er wel voor dat je als je eraan mee doet toch een soort van voorloper zult zijn.

9. Wat zijn de financiële gevolgen voor veenkoloniale akkerbouwers bij invoering van het nieuwe GLB?

Ja ik denk vooral dat je het als een compensatie moet zien. Dus, je doet een extra inspanning en dat kost je geld. En dat zou je dan ook weer terugverdienen uit het GLB. En ik denk wel dat dat het minimale is anders zou je al niet meedoen. En ja dat maakt het verschil met afgelopen jaren. Je hebt eigenlijk die GLB steun niet meer als extra. Maar als compensatie. Dat zal dan wat mij betreft het verschil zijn. De GLB steun van zeg maar vorig jaar en nu eigenlijk naar de zin van niks meer en dat het soms eigenlijk een beetje extra kost. En compenseert.

10. Denkt u dat er veranderingen optreden in het bouwplan van veenkoloniale akkerbouwers na invoering van het nieuwe GLB?

Ja dat denk ik toch wel. Sowieso omdat er vanuit de wet ook al andere verplichtingen zijn. Vanuit het 7e actieprogramma, zoals dat er vaker andere gewassen op een perceel moeten worden geteeld. Ik verwacht ook dat het een stuk extensiever wordt. En dan ook met de stikstofplannen. Ook los van het GLB. En ja je zult toch wel een ander soort akkerbouw krijgen. De akkerbouwers die wel mee doen en die niet mee doen. Het eerste jaar zal er veel weerstand zijn maar ik denk toch dat op den duur het een beweging krijgt naar andere bouwplannen. Dat verwacht ik echt wel. Dat is ook het verschil, dit is ook een overgangsjaar en dan voelt het heel zwaar, maar als je een andere beloning uit het GLB krijgt, dan zijn we op den duur niet anders meer gewend. En dan wordt het een ander verhaal.

11. Wat zijn de kansen en bedreigingen die ontstaan voor akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

De kansen denk ik dat je nu toch wel een steuntje in de rug krijgt om een duurzamere landbouw te realiseren. Daar waar je de afgelopen jaren misschien meer twijfelde, zal je misschien nu net dat extra steuntje krijgen om toch aan het GLB gecompenseerd te worden of om daar zelfs een extra steuntje voor te krijgen. En de bedreigingen, ik vraag me af in hoeverre dit nog veilige keuzes zijn en of je nu keuzes gaat maken op basis van die 21 eco-activiteiten die er zijn of dat je anders misschien wel hele andere dingen had willen doen. Kijk het zou ook mooi zijn als je richting een duurzame bedrijfsvoering gaat op basis van hoe dat zelf binnen jouw bedrijf past en het idee van het GLB was wel dat je daar je eigen vrije keuze in hebt. Nu zien we wel dat het iets anders uitpakt omdat die activiteiten moeten worden gecontroleerd en geverifieerd. Of dat echt een bedreiging is. Ik weet niet in hoeverre akkerbouwers daardoor laten leiden. Of dat het een stukje vrijheid wegneemt.

12. Denkt u dat er door de invoering van het nieuwe GLB meer of minder samenwerking ontstaat tussen melkveebedrijven, akkerbouwbedrijven en overige agrarische bedrijven in het veenkoloniale gebied?

Ik denk niet dat het GLB daar een hele rol in gaat spelen. Ergens zal je misschien wel uitwisseling hebben. Ja als jouw land een jaar rust moet hebben, dan heeft een veehouder daar misschien wel iets aan. Ik moet wel zeggen, ik ging er in het begin van uit dat tijdelijk grasland ook als rustgewas mee ging tellen. En dat is nu niet meer zo. Dan kun je ook niet zeggen van nou na twee jaar maak ik er langjarig grasland van en dan laat ik een melkveehouder het gebruiken. En dat zal ook niks opleveren want dan gaan de punten ook naar de melkveehouder, degene die hem in gebruik heeft. Maar dan voldoe je wel aan het 7e actieprogramma. Ik verwacht niet dat de veehouders problemen krijgen met de teelt van mais. Omdat ze genoeg roulatie hebben met hun eigen percelen. Ik denk niet dat ze per se een te kort hebben aan mais. Ik verwacht eerder dat de mestwet een verandering brengt in de samenwerking tussen akkerbouwers en melkveehouders ik denk niet dat het GLB er veel in doet.

Bijlage 5 Interview Hendrik Jan Bos

Interview Hendrik Jan Bos, senior bedrijfsadviseur akkerbouw Flynth, 13 juli 13.00 uur

1. Zou u zichzelf willen voorstellen en vertellen wat u allemaal doet bij Flynth en wat u met het nieuwe GLB te maken heeft?

Mijn naam is Hendrik Jan, en ik ben adviseur in dit gebied (veenkoloniën). Vanaf kantoor Stadskanaal bij Flynth en ook sector leider akkerbouw bij Flynth. We hebben als Flynth deelgenomen aan de pilot voor het nieuwe GLB. Daar heb ik aan meegedaan aan de eerste Pilot. De tweede Pilot heeft alleen meegekregen. Daarnaast heb ik er op Aeres Hogeschool over verteld en heb ik alle collega's mogen inlichten over het nieuwe GLB.

2. Wat denkt u dat er gaat veranderen op de akkerbouwbedrijven, specifiek in de veenkoloniën, na invoering van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB)?

Ik heb net een rekentool ingevuld hoe het ongeveer uitkomt. Ik hoop, maar dat weet ik nog niet zeker, dat de boeren erin slagen om in ieder geval de basispremie te gaan ontvangen. En over de eco-regelingen twijfel ik nog of dat gaat lukken. Dit aangezien de mogelijkheden die er zijn om punten te halen. En wat ik zo zag vooral op het gebied van water en klimaat.

3. Denkt u dat akkerbouwers in het veenkoloniale gebied goed voorbereid zijn op de invoering van het nieuwe GLB (2023)?

Nou dat denk ik niet. Een collega van mij heeft een studiegroep gedaan. En die studiegroep wist eigenlijk nog van niks.

4. Denkt u dat de akkerbouwers in het veenkoloniale gebied bereid zijn om mee te doen aan het nieuwe GLB en de bijbehorende eco-regelingen?

Ja de bereidheid is er wel mits de kosten ook opwegen tegen de baten. En ze moeten het ook kunnen. Vooral boeren die weinig sloten of weinig niet-productieve elementen hebben die krijgen het nog lastiger. De eco-regelingen waaraan de akkerbouwers mee zullen doen zijn denk ik:

Bufferstrook, want deze ben je toch al verplicht vanuit het 7e actieplan nitraat, dus daar kun je gelijk al wel bloemetjes in zaaien. En daarnaast groenbedekking. Dus voor na het graan vooral. En dan hebben we ook wel de belangrijkste gehad denk ik.

6. Moeten veenkoloniale akkerbouwers veel maatregelen nemen om mee te kunnen doen aan de eco-regelingen?

Voor de bufferstrook moet je, als die strook 2 meter is. Dan zul je iets moeten verzinnen op het zaaien op 2 meter afstand. De meeste machines zijn hier niet voor gemaakt. Groenbemesters zijn ze wel gewend om te zaaien, dus dat is gewoon een kwestie van doen denk ik.

7. Is de vergoeding die de akkerbouwers krijgen voor de eco-regeling een eerlijke vergoeding?

Dat is een leuke vraag. Want eigenlijk geef je al twee dingen aan. Vind je het systeem wellicht eerlijk. Of de eco-regeling zelf de vergoeding. Want het begint al met dat je in het beginsel minder krijgt dan dat het was, met de basis. Dus dat lijkt mij in beginsel niet eerlijk. Dan krijg je een soort van koekje van eigen deeg. Een voorbeeld is: We hebben een taart, daar haal je 3 gebakjes vanaf en die kun je pas terugkrijgen als je iets meer doet. Dat systeem vind ik niet eerlijk. Of je dan voldoende vergoeding krijgt voor het deel dat je doet, daar heb ik nog geen zicht op. Dat hangt ervan af maar dat zou zomaar kunnen.

9. Gaan er veranderingen optreden in het verdienmodel van veenkoloniale akkerbouwers door invoering van het nieuwe GLB?

Dat denk ik niet. Het model zal niet veranderen in het grote geheel. Je gaat op kleine onderdelen aanpassingen doen. Daarmee gaat dat geld vanuit het GLB veranderen. Maar je gooit het hele model niet op de kop. Want je blijft gewoon aan Avebe leveren en aan suikerunie en noem maar op. Op zich gaat dat niet veranderen. Tenminste als er niets verplicht wordt. Want dat kies je ervoor om niet mee te doen. Ik denk wel dat er boeren zijn die niet mee gaan doen. Zoals bijvoorbeeld vroeg rooien, dat er boeren zijn die daar sowieso niet aan gaan beginnen.

Als je het over verdienmodel hebt is dat wel iets dat het verdienmodel kan aantasten. Dat soort dingen zullen ze denk ik niet snel gaan doen, behalve als ze het toch al van plan waren. Want ja de fabrieken moeten gewoon door blijven draaien. De suikerunie blijft gewoon vanaf september tot aan februari draaien. En die kan niet harder gaan draaien omdat boeren eerder gaan oogsten, daar zit geen ruimte. De enige kans die ik zie is dat ze de niet-productieve elementen zelf gaan beheren. Dat ze bijvoorbeeld tegen het waterschap zeggen; ik heb een sloot en die sloot is nu van het waterschap, die wil ik zelf wel gaan maaien en schoonhouden en dan kan die boer zelf de sloot gaan opgeven. En dan kan de boer op die manier een stukje verdienste, wat eerder niet bij hem zat, vergoed krijgen door het GLB. Dus dat je iets meer natuur activiteiten, of groenblauwe diensten overnemen van andere partijen.

10. Wat zijn de financiële gevolgen voor veenkoloniale akkerbouwers bij invoering van het nieuwe GLB?

Dat is vrij simpel volgens mij, als je nagaat dat ze niet aan de eco-regelingen toekomen dan ga je terug van 350 euro naar ongeveer 200 per hectare. Dus dan mis je 150 euro per hectare. Stel 100 hectare, dan mis je dus 15.000 euro.

11. Denkt u dat er veranderingen optreden in het bouwplan van veenkoloniale akkerbouwers na invoering van het nieuwe GLB?

Nee dat zie ik zo niet, eerlijk gezegd. Ik denk dat ze dan eerder het GLB niet gaan aanvragen dan dat ze het bouwplan gaan extensiveren. Want je moet wel gewoon geld blijven verdienen.

12. Wat zijn de kansen en bedreigingen die ontstaan voor akkerbouwers in het veenkoloniale gebied?

Dat je groenblauwe diensten kunt gaan overnemen van een Drents landschap of van een Groninger landschap of van een Staatsbosbeheer of noem alles maar op. Dat je dus zelf natuur gaat beheren en daar ook een vergoeding voor krijgt. Die kans is niet zo heel groot, want ik heb al wel begrepen dat je bijvoorbeeld geen heideveld van 10 hectare mag gaan beheren onder het nieuwe GLB. Je mag geloof ik alleen kleine bosjes en kleine stukjes natuur van geloof ik 1,5 hectare maximaal opgeven. Dus bijvoorbeeld een stukje van de Veluwe pachten zit er niet in.

14. Denk je dat er door de invoering van het nieuwe GLB meer of minder samenwerking ontstaat tussen melkveebedrijven, akkerbouwbedrijven en overige agrarische bedrijven in het veenkoloniale gebied?

Ik denk ik eerste instantie minder, omdat mensen er nog vrij weinig van snappen, even heel plat gezegd. Dat ze eerst heel erg bang zijn van; ik ga met mijn bedrijf hee erg mijn best doen om geld binnen te halen. En als je dan ook nog met de buurman alles moet overleggen, en die dingen niet nakomt, of dat je er afhankelijk van bent is iets wat je dan in de eerste instantie denk ik niet wil. Je trekt je dan meer terug op je eigen bedrijf. Dus daar ben ik dan een beetje bang voor, even los van of dat een reële angst is.

Mais mag op zich wel continu geteeld worden, wij hebben net uitgelegd gekregen dat als je maar een groenbemester teelt, tussen de mais in, dan telt dat als een ander gewas dus dan blijf je wel roteren. Maar dan moet je wel een groenmester telen. Zou je bijvoorbeeld, bladrammenas na de mais zaaien en dat laten staan tot aan maart en dan kun je dan weer mais telen.

Je kunt met een groenbemester een extra toevoegen. Je zit wel met je rustgewas eens in de 4 jaar. Deze kun je dan opvangen met tijdelijk grasland bijvoorbeeld. Dus je zult wel iets moeten gaan verschuiven met de percelen. Dus je kunt nu wel 3 jaar mais telen zoals het nu lijkt en dan 1 jaar gras. Waar ik zelf heel bang voor ben, derogatie gaat er hoogstwaarschijnlijk af, dat boeren juist grasland gaan omploegen en weer meer mais gaan telen en dat er straks dus een verbod komt op het ploegen van gras. En dan zou je dus juist een tegengesteld effect krijgt, omdat akkerbouwer die gebruiken nu heel vaak aardappels op grasland zeg maar, die hebben eigenlijk minder behoefte aan een perceel waar 3 jaar mais heeft gestaan. Dus vanuit daar denk ik dat er minde kans is op samenwerking. Maar dat hangt er ook heel erg vanaf hoe dat met het grasland uitpakt. In andere gewassen zoals eiwit teelten, wat ook steeds meer verwacht wordt dat veeboeren die zelf gaan telen, zoals bonen en dat soort gewassen. Daardoor zal er vanuit de veehouderij misschien ook wel minder aanbod komen van akkerbouwgrond.

Ze krijgen ook minder mest, is ook het idee met alle maatregelen. Dus dat is dan al met al, krijg je dan ook lagere opbrengsten. Dus om je voer binnen te krijgen heb je meer land nodig